

Sisekaitsekadeemia
Finantskolledž

Andrei Verner

INTELLEKTUAALSE OMANDI ÕIGUSE NÕUDEID RIKKUVA KAUBA
KONFISKEERIMINE

Lõputöö

Juhendaja:
Eve-Ly Kübard, BA

Tallinn 2011

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: Intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba konfiskeerimine	
Töö autor: Andrei Verner	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemiseks elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Intellektuaalse omandi õiguse nõudeid rikkuva kauba konfiskeerimine.” Töö koosneb 60 leheküljest (sisuline osa 45 lehekülge, lisad 15 lehekülge). Lõputöö koostamisel on kasutatud 30 allikat, millele on viidatud. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning võõrkeelne kokkuvõte vene keeles.</p> <p>Töö on aktuaalne, kuna kinni peetud võltskaupade arv on pidevalt kasvanud ning tendents näitab seda, et tollil tuleb koostöös teiste ametiasutustega ja õiguste valdajatega tõhustada oma tegevust. Uurimisprobleemiks on Euroopa Liidu liikmesriikides määruse nr 1383/2003 erinev tõlgendamine transiitkauba konfiskeerimise osas.</p> <p>Töö eesmärk on analüüsida intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba konfiskeerimist. Eesmärgi saavutamiseks lõputöö käigus:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Antakse ülevaade intellektuaalse omandi üldpõhimõtetest.2. Antakse ülevaade tolli pädevusest intellektuaalse omandi nõudeid rikkuva kauba tõkestamisel.3. Analüüsitakse tollialaseid arengusuundi ning tendentse Eestis ning teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.4. Analüüsitakse Euroopa Nõukogu määruse nr 1383/2003 tõlgendamist Euroopa Liidu kohtulahendites. <p>Töö eesmärk saavutati, kuna analüüsi käigus suutis autor välja tuua viimase aastakümne tähtsamaid tendentse ning arengusuundi intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba konfiskeerimisel. Samuti tõi autor välja, kuidas peaksid liikmesriigid tõlgendama nõukogu määruse nr 1383/2003 transiitkauba küsimuses.</p>	
Võtmesõnad: intellektuaalne omand, tollimeetmed, kauba konfiskeerimine, transiit	
Võõrkeelsed võtmesõnad: интеллектуальная собственность, таможенные меры, конфискация товаров, транзит	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Eve-Ly Kübard	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ÜLEVAADE INTELLEKTUAALSEST OMANDIST TOLLIÕIGUSE KONTEKSTIS	6
1.1. Intellektuaalse omandi õiguse üldpõhimõtted	6
1.2. Tolli pädevus intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba tõkestamisel.....	14
2. INTELLEKTUAALSE OMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMISE ARENGUSUUNAD JA PROBLEEMID.....	22
2.1. Tollialased arengusuunad ja tendentsid intellektuaalse omandi õiguskaitse tagamisel	22
2.2. Euroopa Kohtu lahendid intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba suhtes	30
KOKKUVÕTE.....	39
PEJOME	41
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43
LISAD	46
LISA 1. Küsitlus Maksu-ja Tolliameti spetsialistidega.....	46
LISA 2. Õigusevaldajate taotluste tendents Euroopa Liidus ajavahemikus 2000-2009.....	48
LISA 3. Euroopa Liidus registreeritud intellektuaalse omandi rikkumise juhtumite arv ajavahemikus 1999-2009	49
LISA 4. Võltsitud kaupade kogused Euroopa Liidus ajavahemikus 1999-2009.....	50
LISA 5. Euroopa Liidus kinni peetud kaupad vastavalt päritoluriigile 2009.aastal.....	51
LISA 6. Juhtumite jaotus protseduuride järgi Euroopa Liidus 2009.aastal.....	52
LISA 7. Juhtumite arv ja kinni peetud kaupade koguste tendents Euroopa Liidu liikmesriikides ajavahemikul 2006-2009	53
LISA 8. Registreeritud juhtumite ja kinni peetud kaupade koguste jaotus tooteliigi järgi Euroopa Liidus 2009. aastal	54
LISA 9. Maksu-ja Tolliameti statistika intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba kohta 2006-2010 aastal.....	56

SISSEJUHATUS

Intellektuaalse omandi õiguste rikkumiste arv on viimase aastakümne jooksul omandanud tööstusele omased mõõtmed ehk võltsitud kaupade mahud ning sellest tulenevad kasumid on väga kiiresti kasvanud. See protsess ohustab Euroopa Liidu kodanike tervist ja ohutust, nende töökohti, majanduse konkurentsivõimet, kaubandust ning teadusuuringutesse ja innovatsiooni suunatavaid investeeringuid.

Autor valis nimetatud teema, kuna viimase aastakümne jooksul on võitluses intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kaubaga toimunud märkimisväärsed muudatused. Tolliasutuste roll nende rikkumiste avastamisel on olnud väga oluline, kuna just tolli pädevuses on võltsitud kaupa kinni pidada.

Valitud teema on aktuaalne, kuna kinni peetud võltskaupade arv on pidevalt kasvanud ning tendents näitab seda, et tollil tuleb koostöös teiste ametiasutustega ja intellektuaalse omandi õiguste valdajatega tõhustada oma tegevust. Viimase aastakümne jooksul on tollimeetmete tõhusus kasvanud, kuid võltskaubanduse plahvatuslik kasv näitab seda, et Euroopa Liidu tolliadministratsioonidel on veel palju arenguruumi oma töö efektiivsuse tõstmiseks ning selleks on vaja analüüsida senist kogemust võltskaubanduse tõkestamisel.

Lõputöö uurimisprobleemiks on Euroopa Liidu liikmesriikides Euroopa Nõukogu määruse nr 1383/2003 erinev tõlgendamine transiitkauba konfiskeerimise osas. Kuna intellektuaalse omandi õiguse kaitse on territoriaalse iseloomuga tekitab teema vaidlusi – kas Euroopa Liidu välisest riigist Euroopa Liidu välisesse riiki läbi Euroopa Liidu veetava intellektuaalset omandit rikkuva transiitkauba osas saab Euroopa Liidu liikmesriigi toll mingeid meetmeid võtta.

Intellektuaalse omandi õigusi rikkuvate kaupade suhtes võetavaid tollimeetmeid reguleerib Euroopa Nõukogu määrus nr 1383/2003. Selle määruse tõlgendamine on tekitanud probleeme liikmesriikide seas. Euroopa Kohtu otsuste analüüs aitab kaubamärgi omanikel ning kauba valdajatel tekkinud lahkhelisid lahendada.

Töö eesmärk on analüüsida intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba konfiskeerimist.

Eesmärgi saavutamiseks lõputöö käigus:

1. Antakse ülevaade intellektuaalse omandi üldpõhimõtetest.
2. Antakse ülevaade tolli pädevusest intellektuaalse omandi nõudeid rikkuva kauba tõkestamisel.
3. Analüüsitakse tollialaseid arengusuundi ning tendentse Eestis ning teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.
4. Analüüsitakse Euroopa Nõukogu määruse nr 1383/2003 tõlgendamist Euroopa Liidu kohtulahendites.

Autor kasutab lõputöö kirjutamisel analüüsi ja sünteesi meetodit. Autor kasutab kvalitatiivset andmekogumismeetodit ekspertküsitluse näol ning statistika koondamist ja analüüsimist. Analüüsitakse nii Euroopa Komisjoni poolt avaldatud andmeid kui ka Maksu- ja Tolliameti poolt antud statistikat. Statistiliste andmete analüüsi käigus tuuakse välja peamised tendentsid võitluses võltskaubandusega viimase kümne aasta jooksul.

Töö koosneb kahest peatükist, mis omakorda koosnevad kahest alapeatükist. Töö esimeses osas antakse ülevaade intellektuaalse omandi õiguse üldpõhimõtetest ning tolli pädevusest neid õigusi rikkuva kauba tõkestamisel. Esimeses alapeatükis tutvustab autor intellektuaalse omandi valdkondi ning rahvusvahelisi konventsioone ja lepinguid, mis nende valdkondade kaitsed reguleerivad. Teises alapeatükis kirjeldab autor tolli pädevust intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba tõkestamisel.

Töö teises osas analüüsib autor viimase aastakümne tollialast tegevust intellektuaalse omandi õiguse nõudeid rikkuva kauba kinni pidamisel Eestis ja teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Esimeses alapeatükis analüüsitakse tollialaseid arengusuundi ja tendentse ajavahemikus 1999-2009. Teises alapeatükis analüüsib autor kohtupraktikat ning toob välja Euroopa Kohtu otsused Euroopa nõukogu määruse nr 1383/2003 tõlgendamisel.

Lõputöös kasutab autor intellektuaalse omandi alaseid raamatuid, internetilehekülgede andmeid, õigusakte, kohtulahendeid, küsitlust Maksu- ja Tolliameti spetsialistidega ning statistilisi andmeid.

Autor tänab oma juhendajat ning Maksu- ja Tolliameti spetsialiste abi ning esitatud andmete eest.

1. ÜLEVAADE INTELLEKTUAALSEST OMANDIST TOLLIÕIGUSE KONTEKSTIS

1.1. Intellektuaalse omandi õiguse üldpõhimõtted

Intellektuaalse omandi üldpõhimõtted ja põhiprintsiibid aitavad reguleerida intellektuaalse omandi õigusliku kaitset nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Selleks on vastu võetud mitmeid erinevaid konventsioone, mis kaitsevad intellektuaalse omandi erinevaid valdkondi. Kõik need kokkulepped tuginevad rahvusvahelistele põhiprintsiipidele.

Intellektuaalomand on hädatarvilik vahend inimkonna ideede ja loovuse täielikuks ärakasutamiseks ning nende rakendamiseks uuendustes. Turumajanduse tingimustes loodud intellektuaalomand on hädatarvilik nüüdisühiskonna ehitamisel selleks, et turule ilmuksid uued kvaliteetkaubad ja –teenused. Selle lõppeesmärk on edendada uurimis- ja arendustööd ning kaitsta loovat tegevust.¹

Intellektuaalne omand ehk intellektuaalomand on õigused inimese loometöö tulemustele. Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) asutamise konventsiooni artiklis 2 on antud intellektuaalse omandi määratlus. Selle määratluse kohaselt:

„intellektuaalne omand” sisaldab õigusi seoses:

1. kirjandus-, kunsti- ja teadusteostega;
2. esitajate poolt teoste ettekannetega, fonogrammidega, raadio- ja televisioonisaadetega;
3. leiutistega kõigis inimtegevuse valdkondades;
4. teaduslike avastustega;
5. tööstusdisainilahendustega;
6. kaubamärkidega, teenindusmärkidega ja kaubanduslike nimede ning tähistega;
7. kaitsega kõlvatu konkurentsi vastu;
8. ja kõiki teisi õigusi, mis tulenevad intellektuaalsest tegevusest tööstuse, teaduse, kirjanduse ja kunsti valdkondades.

Riigikogu ratifitseeris nimetatud rahvusvahelise lepinguga ühinemise seaduse 25.08.1993.a. Niisiis on see leping Eesti Vabariigi õigussüsteemi lahutamatu osa ning selles antud

¹ Kukrus, A. 1999. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse. Tallinn, lk 7

intellektuaalse omandi määratlust võib pidada nimetatud mõiste ametlikuks definitsiooniks Eestis.²

Intellektuaalsel omandil on paljud materiaalse ja isikliku omandi tunnused. Nagu mistahes liiki omand, kujutab ka intellektuaalne omand enesest vara ja võib sellisena olla ostu-müügi, rendi, teise vara vastu vahetamise või tasuta edasiandmise objekt. Intellektuaalse omandi valdajal on õigus takistada selle sanktsioneerimata kasutamist või müüki. Kõige olulisem erinevus intellektuaalse omandi ja muude omandite vahel on asjaolu, et intellektuaalne omand on asjastamata, s.t seda ei saa määratleda või identifitseerida füüsiliste parameetrite alusel.³

Intellektuaalset omandit reguleerivad mitmed põhiprintsiibid, mis on tunnustatud rahvusvahelisel tasandil ning millega tuleks arvestada.

Intellektuaalsele omandile on iseloomulik õiguskaitse tähtajalisus. See tähendab, et erinevalt omandiõigusest, mis kehtib tähtajatult seni, kuni asi ise eksisteerib, kehtib intellektuaalne omand alati üksnes seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Pärast vastava perioodi möödumist ei ole õiguste omajal enam ainuõigust oma loometöö resultaadile ja seda võivad vabalt kasutada kõik isikud. Üksnes autori teatud isiklikud õigused jäävad kehtima tähtajatult. Seejuures on intellektuaalse omandi kehtivuse tähtajad erinevad ning sõltuvad intellektuaalse omandi liigist.⁴

Intellektuaalse omandi hulka kuuluvad õigused on algupäraselt territoriaalse iseloomuga. See tähendab autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste osas, et õigusi kaitstakse ainult siis, kui need tulenevad oma riigi kodanike ja alaliste elanike või oma riigi territooriumil asuvatest loomeresultaatidest. Omandiõigus, erinevalt autoriõigusest, ei ole territoriaalne. Selleks, et riik saaks kaitsta välismaa autorite ja autoriõigusega kaasnevate õiguste valdajate õigusi nende loodud resultaatide kasutamisel Eestis ning vastupidi, on sõlmitud välislepinguid, mille alusel peab tagama välisriikide kodanikele võrdse kohtlemise: samasuguse kaitse, nagu ta garanteerib oma riigi kodanikele.⁵

Enamik konventsioone sätestab rahvusliku kohtlemise põhimõtte, mis kohustab konventsiooni liikmeks olevat riiki kehtestama teiste riikide kodanikele samaväärse intellektuaalse omandi kaitse, nagu vastav riik tagab oma kodanikele. Rahvusvaheliste konventsioonidega nähakse ette

² Pisuke, H. 2006. Autoriõiguse alused, lk 9-10

³ Laurence R.Hefter.,Robert D.Litowitz. 1995. Intellektuaalse omandi kaitse. USIA Regional Program Office, lk 1

⁴ Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand. Äripäev, lk 20

⁵ Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Juura, lk 598

õiguskaitse miinimumkriteeriumid. Seega, ehkki printsiibis on intellektuaalne omand küll territoriaalne, on rahvusvaheliste lepingute alusel võimalik õiguskaitset omandada ka teistes riikides⁶

Rahvusvahelised lepingud on tähtsad vähemalt kolmel olulisel põhjusel:

1. siseriiklikud seadused peavad olema kooskõlas rahvusvaheliste lepingutega, millega Eesti on ühinenud;
2. kui selline kooskõla puudub, saab taotleda rahvusvahelise lepingu sätete kohaldamist otse;
3. kehtib nn intellektuaalse omandi kaitse territoriaalsuse printsiip, millest eelnevalt oli ka juttu.⁷

Järgmiseks oluliseks põhimõtteks intellektuaalomandi valdkonnas on legaalsusprintsiip, mis tuleneb territoriaalsusest. Kui vallasasja puhul ei ole eriti probleemne selle määratlemine, mida loetakse ühes või mitmes jurisdiktsioonis asjaks ja omandi esemeks, siis intellektuaalse omandi eseme puhul sisalduvad vastavad tingimused kehtivas õiguses ja võivad seega jurisdiktsiooniti muutuda.⁸

Järgnevalt tutvustab autor intellektuaalse omandi valdkondi, mis traditsiooniliselt jagunevad kolmeks. WIPO asutamise konventsioonis toodud intellektuaalse omandi mõistega hõlmatud õigused saab jagada järgmiselt:

1. autoriõigus;
2. autoriõigusega kaasnevad õigused ehk naaberõigused;
3. tööstusomand.

Autoriõigusega kaitstakse kirjandus-, kunsti- ja teadusteoseid. Kaitse saab iga teos, mis vastab seaduses sätestatud teose tunnustele. Kaitse tekib teose loomise momendist automaatselt ning teost registreerida, deponeerida, sellele kaitsetähiseid lisada vms ei ole vaja. Autoril tekib oma loodud teose suhtes mitmeid isiklikke ja varalisi õigusi ning teose kasutamine teisi isiku poolt saab üldjuhul toimuda vaid autori sellekohase loa alusel.⁹

⁶ Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand. Äripäev, lk 20-21

⁷ Pisuke, H. 2006. Autoriõiguse alused, lk 16

⁸ Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Juura, lk 599

⁹ Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand. Äripäev, lk 13

Autoriõigus on niisiis:

1. iseseisev õigusnormistik Eesti õigussüsteemis;
2. autorile kuuluvate isiklike ja varaliste õiguste kogum.

Tähtsamad Eestis kehtivad õigusaktid autoriõiguse valdkonnas on järgmised:

1. põhiseadus, mille § 39 sätestab: „Autoril on võõrandamatu õigus oma loomingule. Riik kaitseb autori õigusi”
2. autoriõiguse seadus, mis võeti vastu 11.11.1992. ja kehtib alates 12.12.1992.¹⁰

Autoriõigusega kaasnevad õigused ehk naaberõigused hõlmavad teose esitajatele (muusikutele, näitlejatele, tantsijatele, pillimängijatele ja muudele n-ö esitluskunstnikele), fonogrammi- (ehk helisalvestise-) tootjatele, raadio- ja televisiooniorganisatsioonidele ning filmi esmasalvestuse tootjatele kuuluvaid õigusi nende loodud resultaatide suhtes.

Tööstusomand on üldmõiste, mis tähistab traditsiooniliselt õigusi kaubamärgile, leiutisele (kas patendi või kasuliku mudeli vormis), tööstusdisainilahendusele, geograafilisele tähisele ja mikrolülituse topoloogiale. Autoriõigusest ja autoriõigusega kaasnevatest õigustest erinevalt ei teki tööstusomandi õigused üldjuhul automaatselt, vaid nende omandamiseks tuleb läbida registreerimisprotseduur vastavates riiklikes asutuses. Eestis on selleks vastavalt Patendiamet. Tööstusomandi õiguskaitset reguleerib Eestis tööstusomandi õiguskorralduse aluste seadus, samuti on iga tööstusomandi alaliigi osas eriseadused¹¹

Intellektuaalset omandit reguleerivad rahvusvahelised lepingud ning konventsioonid. Järgnevalt tutvustab autor nendest tähtsamaid ning samuti valdkondi mida need õigusaktid reguleerivad.

Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon on tähtsaim rahvusvaheline kokkulepe tööstusomandi valdkonnas. Eesti Vabariik oli Pariisi konventsiooni liige 1924-1940. Taasühinemine toimus 1994. aastal. Konventsioon sõlmiti Pariisis 20. märtsil 1883, sellega ühinenud riigid asutasid tööstusomandi kaitseks erilise rahvusvahelise liidu.¹²

Pariisi konventsioon hõlmab tööstusomandi rahvusvahelise õiguskaitse kolme põhiprintsiipi, mis on olnud jõus konventsiooni algusaegadest alates.

¹⁰ Pisuke, H. 2006. Autoriõiguse alused, lk 13,15

¹¹ Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand. Äripäev, lk 14-15

¹² Koitel, H. 1997. Kaubamärk ja kõlvatu konkurents. Tallinn, lk 48

Esimeseks põhiprintsiibiks on välisriigi kodanike suhtes rahvusliku režiimi kohaldamine. Vastavalt artiklile 2 kasutavad Pariisi Liidu iga liikmesriigi kodanikud liidu teistes riikides tööstusomandi kaitseks teisi riigi kodanikega samu õigusi ja kaitsevahendeid tingimusel, et nad järgivad teises riigis kodanike suhtes kehtivaid nõudeid.

Teine põhiprintsiip on patentide sõltumatus printsiip. Artiklis 4 bis sätestatu kohaselt on patendid, mille kohta Pariisi Liidu liikmesriikide kodanikud on taotlused esitanud Liidu riikides, olenemata sellest, kas need riigid kuuluvad Pariisi Liidu riikide hulka või mitte.

Kolmas põhiprintsiip on artiklis 4 sätestatud prioriteediõigus. Viimane seisneb selles, et isik, kes on nõuetekohaselt esitanud esimesena patenditaotluse (või ka kasuliku mudeli taotluse) ühes Liidu liikmesriikidest, kasutab samale leiutisele järgmiste taotluse esitamiseks teistes Liidu liikmesriikides 12 kuu jooksul eelisõigust kolmandate isikute ees, kes esitavad nimetatud perioodi jooksul patenditaotluse samale leiutisele.¹³

1886.a. jõustunud Berni konventsioon on põhiline rahvusvaheline konventsioon, mis puudutab autoriõiguste kaitset. See lähtub rahvuslikkuse printsiibist ja määrab autoriõiguse minimaalsed normid. Nagu Pariisi oma, tagab ka Berni konventsioon igas sellega ühinenud riigis välisriikide kodanikele intellektuaalse omandi kaitse samal tasemel kui oma kodanikele ilma mingite piiranguteta.¹⁴

Madridi kokkulepe sõlmiti 14. aprillil 1891. aastal Pariisi konventsiooni täienduseks ning abivahendiks. Madridi kokkuleppega ühinemise kohustuslik eeltingimus on Pariisi liidu liikmeks olemine. Madridi kokkulepe on suunatud kaubamärkide rahvusvahelise registreerimise tagamisele, kuigi ta ise registreerimisega ei tegele. Kaubamärkide rahvusvaheline registreerimine toimub WIPO Rahvusvahelise Büroo kaudu. Kaubamärgi rahvusvaheline registreerimine sõltub rahvusvahelikust registreerimisest.¹⁵

Kaubamärk on tähis, mida ettevõtja kasutab oma kauba või teenuse tähistamiseks, et eristada oma kaupa või teenust teiste ettevõtjate poolt pakutavatest kaupadest või teenustest. Kaubamärk annab selle omanikule teatud ainuõigused kaubamärgina registreeritud tähise kasutamisel ning õiguse keelata selle kasutamist teistel isikutel. Olulisemad Eestis kehtivad kaubamärgi

¹³ Kukrus, A. 1999. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse. Külüm, lk 38-39

¹⁴ Laurence R.Hefter.,Robert D.Litowitz. Intellektuaalse omandi kaitse. USIA Regional Program Office, lk 10

¹⁵ Koitel, H. 1997. Kaubamärk ja kõlvatu konkurents. Tallinn, lk 55

õiguskaitset reguleerivad õigusaktid on kaubamärgiseadus ja Euroopa Ühenduste kaubamärkide osas Nõukogu määrus (EÜ) nr 40/94, 20.12.1993, Ühenduse kaubamärgi kohta, mis on Eestis otsekohalduv Euroopa Liidu õigusakt.¹⁶ Kaubamärgile õiguskaitse saamiseks tuleb kaubamärk registreerida patendiametis. Registreerimiseks tuleb esitada vormikohane taotlus. Kaubamärgitaotlust Eesti Patendiametis menetledes tehakse kaubamärgile täielik ekspertiis.¹⁷

Erinevalt kaubamärgist ei teki õiguskaitse taotlejal geograafilisele tähisele õigust ega saa ta ka selle omanikuks, st. geograafilisel tähisel puudub omanik, ta ei ole kellegi oma. Geograafilise tähise kaitse all mõistetakse registreerimisega omandatavat õigust kasutada tähist oma toodangul, ning keelata isikud, kes seda õigust ei oma, tähist kasutamast. Geograafilist tähist võib peale registreerimist kasutada igäüks, kes geograafilisele tähisele vastaval geograafilisel alal kaupa toodab, töötleb või müügiks ette valmistab või teenust osutab.¹⁸

Patendi või kasuliku mudeliga kaitstakse leiutisi, milleks võib olla seade, meetod või aine. Õiguskaitset saab taotleda leiutistele, mis on uus, omab leiutustaset ning on tööstuslikult kasutatav. Patendi või kasuliku mudeli õiguskaitse seisneb selles, et patendi või kasuliku mudeli omanikule antakse teatud ainuõigused vastava leiutise kasutamisel ning õigus keelata leiutise kasutamist teistel isikutel. Olulisemad leiutiste õiguskaitset reguleerivad Eesti seadused on patendiseadus, kasuliku mudeli seadus ning Euroopa patendite väljaandmise konventsiooni kohaldamise seadus.¹⁹

15. aprillil 1994 kirjutati Maroko linnas Marrakechis alla Üldisele Tolli- ja Kaubanduskokkuleppele ehk GATT-i Uruguay vooru lõppaktile, mis hõlmab enam kui 2200 lehekülge. Selle üheks osaks on Intellektuaalomandi õiguste kaubandus aspektide (TRIPS) leping, mis on kõige ulatuslikum seni sõlmitud rahvusvaheline kokkulepe intellektuaalomandi valdkonnas. Intellektuaalomand kuulub selle kokkuleppe kohaselt äri (kaubanduse) valdkonda ega hõlma nn moraalseid õigusi.²⁰

Lepingu üldosas märgitakse, et tõhus intellektuaalse omandi kaitse ei tohi takistada kaubanduse arengut. Rõhutati, et toimivates, kiireloomuliste meetmete ja reeglite väljatöötamise ja vähemarenenud maade erinevuste arvestamise vajalikkust, samuti koostöö vajalikkust WIPO ja teiste asjaomaste ühendustega. Leping jaotab intellektuaalse omandi kaheksasse valdkonda,

¹⁶ Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand. Äripäev, lk 16

¹⁷ Ostrat, J. 2006. Kaitsmata toodang on probleemide allikas. Juura, lk 50-51

¹⁸ Intellektuaalomandi infovärv. Geograafiline tähis. <http://www.autor.ee/est/parem/geograafiline> 01.02.2011

¹⁹ Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand., lk 16-17

²⁰ Kukrus, A. 1999. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse, lk 129-130

nendeks on autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused, kaubamärgid, geograafilised tähised, tööstusdisaini lahendused, patendid, mikrolülituste topograafia, avalikustamata teabe kaitse ja konkurentsivastase tegevuse kontroll lepingutes ning litsentsides. Lepingu kolmas osa on pühendatud intellektuaalse omandi kaubandusaspektide õiguste kaitse tagamisele.²¹

TRIPS lepinguga kehtestati liikmesriikidele minimaalsed intellektuaalomandi õiguskaitse nõuded ja see leping ei takista liikmesriiki osalemast ka teistes sellealastes konventsioonides. Kuna intellektuaalomandi õiguskaitset GATT-i raames käsitleti koos üldiste kaubanduspoliitiliste küsimustega, siis aitab see kaasa intellektuaalomandi õiguskaitse tõhustamisele arengumaades. See nõrgendab WIPO positsiooni ja monopolset seisundit tööstusomandiõiguse arendamise alal tehtavas rahvusvahelises koostöös ning tõstab kaubanduspoliitiliste seisukohtade osatähtsust selles valdkonnas.

TRIPS lepingu eesmärk on:

1. GATT-i üldpõhimõtete rakendamine koos rahvusvaheliste intellektuaalomandit käsitlevate konventsioonidega;
2. intellektuaalomandi kaitse seaduste ja nende täideviimise abinõude loomine;
3. mitmepoolsete dispuutide korraldamine;
4. üleminekumääruste loomine.²²

Intellektuaalse omandi õiguserikkumisele võib järgneda õiguserikkuja suhtes nii tsiviilõiguslik kui ka karistusõiguslik vastutus. Kaitstud on nii autorite isiklikud õigused kui ka autorite ja tööstusomandi omanike varalised õigused.

Autoriõigusega kaitstud teose või tööstusomandi objekti autoril või tööstusomandi omanikul võimalik nõuda lisaks teose ja tööstusomandi objekti õigusvastase kasutamise lõpetamisele ja edasisest rikkumisest hoidumisele ka õigusvastase kasutamisega tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist. Autoriõiguse seadusest tulenevalt on teose autoril, olenemata tema taotletavatest teistest õiguskaitsevahenditest, õigus nõuda piraatkoopia hävitamist.

Intellektuaalse omandi vastased väärted sisalduvad tööstusomandi õiguskaitset reguleerivates seadustes, kuriteod on aga sätestatud karistusseadustikus.

Kohus võib kuriteo eest mõista füüsilisele isikule rahalise karistuse 30 kuni 500 päevamäära. Juriidilisele isikule võib kohus mõista rahalise karistuse 50 000 (3195 EUR) kuni 250 000

²¹ Kiik, L. 2007. Toliajaloo lühiülevaade. Õppematerjal. Tallinna Majanduskool, lk 102-103

²² Kukrus, A. 1999. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse. Külüm, lk 137

krooni (15 978 EUR). Rahalise karistuse võib juriidilisele isikule mõista ka lisakaristusena koos juriidilise isiku sundlõpetamisega.²³

Riigid, mis tagavad intellektuaalse omandi kaitse, saavad sellest mitmel viisil kasu. Peale kumuleerunud teadmiste ja info üldise fondi suurendamise soodustab intellektuaalse omandi nõuetekohane juriidiline kaitse investeerimist kaubandusse. Uute turgude või selliste maade otsingul, kus võiks arendada tootmist, valivad firmad tavaliselt need riigid, kus on tagatud intellektuaalse omandi kaitse. Firmadele on intellektuaalse omandi kaitse kasulik, kuna see annab neile teatud ainuõigused.²⁴

Autor jõudis järeldusele, et intellektuaalse omandi õiguste järgimine on kasulik nii avaliku kui ka erasektori jaoks. Intellektuaalsele omandile on iseloomulik õiguskaitse tähtajalisus. See tähendab, et intellektuaalne omand kehtib alati üksnes seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Intellektuaalse omandi õigused on territoriaalse iseloomuga ehk õigusi kaitstakse ainult siis, kui need tulenevad oma riigi kodanike ja alaliste elanike või oma territooriumil asuvatest loomeresultaatidest. Rahvusvaheliste lepingute alusel on võimalik õiguskaitset omandada ka teistes riikides.

Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide (TRIPS) leping on kõige ulatuslikum seni sõlmitud rahvusvaheline kokkulepe intellektuaalomandi valdkonnas. Lepingu üldosas märgitakse, et tõhus intellektuaalse omandi kaitse ei tohi takistada kaubanduse arengut. TRIPS lepinguga kehtestati liikmesriikidele minimaalsed intellektuaalomandi õiguskaitse nõuded. Leping jaotab intellektuaalse omandi kaheksasse valdkonda, nendeks on autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused, kaubamärgid, geograafilised tähised, tööstusdisaini lahendused, patendid, mikrolülituste topograafia, avalikustamata teabe kaitse ja konkurentsivastase tegevuse kontroll lepingutes ning litsentsides.

Intellektuaalse omandi õigusrikkumisele võib järgneda õiguserikkuja suhtes nii tsiviilõiguslik kui ka karistusõiguslik vastutus. Kaitstud on nii autorite isiklikud õigused kui ka autorite ja tööstusomandi omanike varalised õigused. Ning kokkuvõttes tagavad intellektuaalse omandi üldpõhimõtted ühiskonna majandusliku turvalisuse ning inimeste tervise ja heaolu.

²³ Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand. Äripäev, lk 161, 162, 166, 169-171

²⁴ Laurence R.Hefter.,Robert D.Litowitz. Intellektuaalse omandi kaitse. USIA Regional Program Office, lk 10

1.2. Tolli pädevus intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba tõkestamisel

Tollil on juhtroll intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba rahvusvahelise liikumise peatamisel. Seda asjaolu kinnitab fakt, et tollil on pädevus võltskaubad kinni pidada. Kauba kinni pidamise volitus paneb tollile suure vastutuse selline kaup mitte läbi lasta. Tolli pädevuses olevate ülesannete tulemuslikkuse parandamise eelduseks on seadusandluse tõhus rakendamine ning koostöö õiguste valdajatega.

Intellektuaalse omandi õiguste rikkumiste arv on viimase aastakümne jooksul omandanud tööstusele omased mõõtmed ehk võltsitud kaupade mahud ning sellest tulenevad kasumid on väga kiiresti kasvanud. See protsess toimub hoolimata tõsiasiast, et enamik Maailma Kaubandusorganisatsiooni liikmetest võttis vastu õigusaktid, millega rakendatakse intellektuaalse omandi õiguste tagamise miinimumstandardid. Euroopa Liidu jaoks on oluline keskenduda täitmise tagamist puudutavate õigusaktide jõulisele ning tulemuslikule rakendamisele.²⁵

Tolli juhtroll võltskaupade rahvusvahelise liikumise peatamisel nähtub tõsiasiast, et tolli arvele langeb umbkaudu 70% kõikidest ülemaailmselt konfiskeeritud võltskaupadest. Samuti on toll ainuke õiguskaitseasutus, millele on Maailma Kaubandusorganisatsiooni intellektuaalomandiõiguste kaubandusaspektide lepingu alusel antud konkreetne ülesanne.

Euroopa Liidus on tollil volitused, mis ulatuvad tublisti kaugemale TRIPS-lepingus ette nähtud minimaalsest impordikontrollist ning võimaldavad võltsingukahtlusega kaupu importimisel, eksportimisel, transiidil ja ümberlaadimisel kinni pidada. Ühenduse tasandil on toll alates 1986. aastast mitmesuguste õigusaktide alusel tegutsenud intellektuaalomandi õiguste rikkumise vastu. Olukord muutus märkimisväärselt uue ühenduse tollialase õigusaktiga (Nõukogu määrus nr 1383/2003), mis jõustus 1. juulil 2004. Uue õigusaktiga kehtestati kontroll sektorites, mida varem ei kontrollitud (nagu näiteks sordikaitse, päritolunimetused ja geograafilised tähised), lihtsustati menetlusi ja vähendati kulutusi, samuti nähti liikmesriikidele ette võimalus lubada võltskauba hävitamist minimaalsete bürokraatlike formaalsustega. Euroopa Liidu selle valdkonna tollialaseid õigusnorme peetakse nüüd ühtedeks kõige rangemateks kogu maailmas.²⁶

²⁵ Strateegia intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks kolmandates riikides.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:129:0003:0016:ET:PDF> 20.02.2011

²⁶ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse vallas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0479:FIN:ET:PDF> 20.02.2011

Euroopa Nõukogu on oma resolutsioonis 13. märtsil 2006 tunnistanud, et tollil lasub põhiline vastutus kaitsta majandust ja tarbijaid võltsimise ja piraatluse eest. Rõhutatakse ka asjaolu, et tõhus ja ühtlane tollikontroll on vajalik, et kaitsta ühenduse huve ja tõkestada konkurentsi moonutamist.²⁷

Selleks, et parandada teatavaid intellektuaalomandi õigusi rikkuvate toodete ühendusse sisenemist ning ühendusest eksportimist ja reeksportimist käsitleva süsteemi toimimist võeti kasutusele nõukogu 22. detsembril 1994. aastal määrus nr 3295/94, millega kehtestati tollimeetmed võltsitud ja piraatkaupade suhtes. Nõukogu tegi järeldused selle kohaldamisest saadud kogemuste põhjal ning võttis 22. juulil 2003. aastal vastu uue määruse nr 1383/2003 teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustavate kaupade suhtes võetava tollimeetmete ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta ning selle rakendamismääruse nr 1891/2004.

Määruses nr 1383/2003 sätestatakse tingimused, mil toll võib sekkuda intellektuaalomandi õigust rikkuvana kahtlustatavate kaupade puhul:

1. kui kaup siseneb vabasse ringlusse lubamiseks, eksportimiseks või reeksportimiseks kooskõlas ühenduse tolliseadustikuga;
2. kui need avastatakse selliste kaupade kontrollimisel, mis sisenevad ühenduse tolliterritooriumile või lahkuvad sealt.

Määrusega nr 1383/2003 määratakse kindlaks meetmed, mida pädevad asutused peavad vastu võtma, kui leitakse, et punktis 1 osutatud kaupadega rikutakse intellektuaalomandi õigust.

Eesti õigusaktid ei ava võltsitud- ja piraatkauba mõistet. Nõukogu määruse nr 1383/2003 artiklis 2 defineeritakse nende kahe mõiste sisu.

Võltsitud kaup on:

1. kaubad, kaasa arvatud pakendid, mis on ilma loata varustatud kaubamärgiga, mis on identne sama liiki kaupade õiguskaitse saanud kaubamärgiga või mida ei saa tema oluliste tunnuste poolest sellisest kaubamärgist eristada ja millega seetõttu rikutakse kõnealuse kaubamärgi valdaja õigusi;
2. mis tahes kaubamärgi sümbol (sh sellise sümboliga varustatud logo, etikett, kleebis, brošüür, kasutusjuhend või garantiidokument), isegi kui see on esitatud eraldi samadel tingimustel nagu alapunktis 1 esitatud kaubad;

²⁷ Euroopa nõukogu resolutsioon 13.märts 2006 tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsimise ja piraatluse vallas.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:067:0001:0002:ET:PDF> 25.02.2011

3. võltsitud kaupade kaubamärki kandev pakkematerjal, esitatud eraldi samadel tingimustel nagu alapunktis 1 osutatud kaubad.

Määruses nr 1383/2003 teises artiklis on sätestatud ka piraatkauba mõiste. Piraatkaup on kaup, mis on autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdaja või siseriikliku õiguse alusel registreeritud või registreerimata disainilahenduse õiguse valdaja nõusolekuta tehtud koopiad, või kaupu tootvas riigis asuva õiguste valdaja volitatud isiku loata tehtud koopiad, või kaubad, mis sisaldavad neid koopiaid.

Võltsitud kaupade puhul on õigusrikkuja eesmärk majandusliku kasu saamine. Samas kui reisija isiklik pagas sisaldab mittekaubandusliku laadi kaupa tollimaksuvabastuse piirides ja kui puuduvad olulised tõendid, mis viitaksid sellele, et kaupu veetakse kaubanduslikul eesmärgil, ei käsitle liikmesriigid kõnealuseid kaupu määruse nr 1383/2003 artikkel 3 punkt 2 reguleerimisalasse kuuluvana.

Antud punkt seletab asjaolu, et isiklikuks tarbeks ning mittekaubanduslikul eesmärgil veetavad võltskaupu reisija isiklikus pagasis toll ei konfiskeeri. Näiteks võib reisija tulla Türgist, kus ta ostis endale võltsitud teksad ning kasuka ning pani need lennukis selga – antud juhul toll ei konfiskeeri neid asju, kuna need ei kuulu antud määruse reguleerimisalasse.

Vastavalt määruse nr 1383/2003 artikli 4 punktile 1 võib toll kui tal on piisavalt alust kahtlustada, et kaup kahjustab intellektuaalomandi õigust, peatada kauba vabasse ringlusse lubamine või kaup kolm tööpäeva kinni pidada alates hetkest, kui õigusevaldaja ja deklarant või kaubavaldaja on teatise kätte saanud, et õigusevaldajal oleks võimalik esitada sekkumise taotlus. Iga liikmesriik nimetab tolliasutuse, mis on pädev meetmetaotlused vastu võtma ja menetlema.

Teatis on tolli poolt õigusevaldajale, deklarandile või kaubavaldajale saadetud dokument, kus toll kirjeldab nimetatud isikutele intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavat kaupa. Selle kirjelduse alusel otsustab õigusevaldaja, kas tema õigusi on rikutud. Kui õigusevaldaja leiab, et tema õigusi on rikutud, siis esitab ta tollile meetmetaotluse, kus ta palub tollil intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatav kaup kinni pidada ning alustada selle kauba suhtes menetlust.

Määruse nr 1383/2003 artikkel 5 sätestab tollimeetmete taotluste esitamise ja menetlemise korra. Taotluses peavad olema märgitud:

1. kauba täpne ja üksikasjalik tehniline kirjeldus;
2. õigusevaldaja käsutuses olev eriteave pettuse liigi või olemuse kohta;
3. õigusevaldaja määratud kontaktisiku nimi ja aadress.

Kui meetmetaotlus rahuldatakse määrab pädev tolliasutus kindlaks tähtaja, mille jooksul toll peab sekkuma ehk kaupa kinni pidama. See tähtaeg ei tohi olla pikem kui üks aasta. Kõnealuse tähtaja lõppedes võib esialgse otsuse teinud tolliasutus pikendada seda õigusevaldaja taotlusel, kui kõik määruse kohased õigusevaldaja võlad on tasutud.

Määruses on õigusevaldaja võlgade all mõeldud seda, et kui ei saada kätte isikut, kes võltskauba eest vastutab ning tema käest ei saa nõuda kauba tollilaos hoidmise kulusid, siis maksab need kulud kinni õigusevaldaja. Selle eesmärk on tagada, et tollile ei tekiks intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba tõkestamise kulusid.

Rikkumist tuvastanud tollipunkt teavitab sellest viivitamata taotlust menetlenud pädevat tolliasutust. Tollipunkt võib rangelt analüüsimiseks ja järgneva menetluse hõlbustamiseks võtta kauba ülevaatusel kaubaproove ja saata õigusevaldajale selgesõnalise taotluse korral kooskõlas asjaomases liikmesriigis kehtivate eeskirjadega.

Määruse nr 1383/2003 artikkel 5 kirjeldab intellektuaalomandi õigust rikkuvaks tunnistatud kauba suhtes kohaldatavaid sätteid.

Kaupu, mis on tunnistatud intellektuaalomandi õigust rikkuvaks, ei tohi:

1. lubada siseneda ühenduse tolliterritooriumile;
2. lasta vabasse ringlusse;
3. viia välja ühenduse tolliterritooriumilt;
4. ekspordida;
5. reeksportida;
6. suunata peatamismenetlusele ega;
7. paigutada vabatsooni või –lattu.

Ilma, et see piiraks õigusevaldaja võimalust kasutada muid õiguskaitsevahendeid, võtavad liikmesriigid vajalikke meetmeid lubamaks pädevatel asutustel:

1. hävitada intellektuaalomandi õigust rikkuvaks tunnistatud kaup või kõrvaldada see turustuskanalitest viisil, mis välistab õigusevaldaja kahjustamise, kooskõlas asjakohaste siseriiklike õigusnormidega ning ilma mis tahes liiki hüvitusega, v.a juhul, kui siseriiklikes õigusaktides on sätestatud teisiti, ja kuludeta riigile;

2. võtta sellise kauba suhtes ükskõik milliseid muid tõhusaid meetmeid, mis jätavad asjaomased isikud ilma tehingust tulenevast majanduslikust kasust.

Lihtsalt kaubamärkide eemaldamine, mis on võltsitud kaubale ilma loata kinnitatud, ei ole asjaomaste isikute tõhus ilmajätmine tehingust tulenevast majanduslikust kasust, välja arvatud erandjuhtudel. Intellektuaalomandi õigust rikkuvaks tunnistatud kauba võib loovutada riigile.²⁸

Komisjoni määrus nr 1891/2004 kehtestab rakendussätted nõukogu määrusele nr 1383/2003.

Antud määrus abistab õigusevaldajat teabe esitamisel tolliasutusele. Määrus sisaldab taotluse näidist ning täitmisjuhendit. Õigusevaldaja peab meetmetaotluse esitama pädevale asutusele. Pädev tolliasutus menetleb taotlust ja teavitab taotlejat oma otsusest kirjalikult 30 tööpäeva jooksul. Kui tolliasutus keeldub põhjendatult taotlust rahuldamast, võib taotleja selle otsuse edasi kaevata. Tähtaeg, mille jooksul tolliasutus peab sekkuma, on üks aasta ning seda võib igal aastal pikendada.

Määrus nr 1891/2004 sätestab teabe esitamise korra ning punktid, mida see teave peab sisaldama. Teave peab olema võimalikult üksikasjalik, et võimaldada tolliasutusel kahtlusalust kaupa lihtsalt ja tõhusalt ära tunda, kasutades riskianalüüsi põhimõtteid. Taotluse lahtritesse tuleks kanda mitut liiki teavet, et anda tolliasutustele teavet kahtlusaluste toodete ning pettuseliikide kohta. Lisada võib täiendavaid andmeid nagu seadusliku kauba maksueelne väärtus, kauba asukoht või kavandatav sihtkoht, partii või pakkeüksuste identifitseerimise üksikasjad, kauba kavandatav saabumis- või lahkumiskuupäev, kasutatav transpordivahend, teave importija, eksportija või omaniku kohta.

Õigusevaldaja võib oma ühendusepoolse meetme taotluse kehtivusaja jooksul esitada selles liikmesriigis, kus taotlus algselt esitati, meetmetaotluse mõnes teises, eelnevalt nimetatud liikmesriigis. Sellisel juhul on uue taotluse kehtivusajaks esialgse taotluse järelejäänud kehtivusaeg ja seda võib uuendada vastavalt esialgse taotluse suhtes kohaldatavatele tingimustele.²⁹

Eelnevalt kirjeldatud määrusi toetab Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv nr 2004/48, mis reguleerib intellektuaalomandi õiguste jõustamist. Antud direktiivi eesmärk on ühtlustada

²⁸ Euroopa Nõukogu määrus nr 1383/2003 teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:13:32003R1383:ET:PDF> 25.02.2011

²⁹ Komisjoni määrus nr 1891/2004. Lisa. Täitmisjuhend - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:328:0016:0049:ET:PDF> 25.02.2011

liikmesriikide seadustikke, et tagada siseturul kõrge võrdväärne ning ühetaoline kaitsetase. Direktiiv käsitleb intellektuaalomandi õiguste jõustamiseks vajalikke meetmeid, menetlusi ja õiguskaitsevahendeid.³⁰

Eesti tolliseaduses käsitlevad intellektuaalse omandi õigusi rikkuvat kaupa §-id on 39, 94 ja 97. Paragrahv 39 käsitleb kauba läbivaatuse ning proovide ja näidiste võtmist. Teave proovide ja näidiste analüüsimise, uurimise ja muu sellise käsitlemise tulemuste kohta toimetatakse deklarandile kätte vastavalt tema soovile kas postiga, tolli poolt või elektrooniliselt. Kasutamata proovid ja näidised või nende ülejäägid tagastatakse deklarandile tema soovil.

Maksu- ja Tolliamet on peale Eesti Vabariigi liitumist Euroopa Liiduga oma töös rakendanud Nõukogu määrust 1383/2003. Tolliseaduse § 39 lg 4 ütleb: „Kauba kohta, mille suhtes on kahtlus, et see rikub intellektuaalset omandit EL Nõukogu määruse 1383/2003 EL tolli tegevusest teatud intellektuaalse omandi rikkumise kahtlusega kauba suhtes ja intellektuaalset omandit rikkuva kauba suhtes võetavate meetmete sätestamise kohta tähenduses, annab õiguste omaja kauba proovide ja näidiste uurimise alusel talle kauba kinnipidamisest teatamisest arvates kümne tööpäeva jooksul kirjaliku hinnangu. Õiguste omajale ei maksta hinnangu andmise eest tasu.”

Toll edastab selle hinnangu ära kirja asjaomasele isikule ehk isikule, kes üritas võltskaupa Eestisse tuua ning ta võib kümne päeva jooksul esitada tollile hinnangu kohta kirjalikud vastuväited koos asjakohaste tõenditega.

Selles hinnangus peab sisalduma:

1. hinnangu andmise aeg ja koht;
2. hinnangu kostjate ees- ja perekonnanimi ning ametinimetus;
3. näidiste kirjeldus, millele hinnang anti;
4. järelduslik osa, milles õiguste omaja annab motiveeritud vastuse, kas tegemist on intellektuaalset omandit rikkuva kaubaga või mitte.

Tolliseaduse paragrahvides 73-76 sätestatud väärteo toimepanemise vahetuks objektiks olnud intellektuaalset omandit rikkuv kaup konfiskeeritakse. Need paragrahvid kuuluvad üheksandasse peatüki, mis käsitleb vastutust tollieeskirjade rikkumise eest.³¹

³⁰ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv nr 2004/48 intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:17:02:32004L0048:ET:PDF 25.02.2011>

Konfiskeeritud kaup kas hävitatakse tollijärelevalve all või antakse üle lähtuvalt kauba tasuta kasutamise üleandmise korrast.³² Kauba hävitamine toimub vastavalt rahandusministri määrusele „Kauba riigi omandisse ülekandmise, samuti kauba tollijärelevalve all hävitamise kord”. Antud määrust kohaldatakse Euroopa Ühenduse välise kauba riigi omandisse ülekandmisel kauba valdaja algatusel ja ühendusevälise kauba tollijärelevalve all hävitamisel kauba valdaja algatusel, peremehele ja riigi omandisse ülekantud või konfiskeeritud kauba korral tolli algatusel või Veterinaar- ja Toiduameti või Põllumajandusameti ametniku otsuse alusel.³³

Tolliseaduse § 97 lõike 5 kohaselt võib konfiskeeritud võltsitud kauba, millelt on lubamatud tähised eemaldatud, õiguste omaja kirjalikul nõusolekul tasuta kasutamiseks üle anda tervishoiuteenust osutavale asutusele, hoolekandeesutusele või kohalikule omavalitsusüksusele. Kauba nimetatud asutustele üleandmise otsus tehakse, kui on täidetud järgmised tingimused, lähtuvalt kauba tasuta ülendamise korra §-st 3:

1. lubamatud tähised on võimalik kaupa rikkumata eemaldada;
2. vähemalt üks hoolekandeesutus on soovinud selliseid esemeid;
3. kaubamärgi õiguste omaja on andnud kirjaliku nõusoleku kauba üleandmiseks hoolekandeesutusele.³⁴

Kauba saamiseks esitab tervishoiuteenust osutav asutus, hoolekandeesutus või kohalik omavalitsus Maksu- ja Tolliametile põhjendatud vabas vormis taotluse, milles sisaldub soovitatavate kaupade loetelu. Kui üleandmisele kuuluvaid kaupu on taotlenud mitu hoolekandeesutust, arvestatakse üleandmisel taotluste laekumise järjekorda.³⁵

Maksu- ja tolliameti pädevusse kuulub ka ühiskonna teavitamine võltsitud kauba ohtlikkusest. Oma kodulehel on Maksu- ja Tolliamet hoiatanud, et võltskauba ostmine ei tasu end ära, kuna sellist teed minnes võetakse riske, mis võivad saada saatuslikuks, kuna intellektuaalset omandit rikkuvad kaubad on tundmatu päritoluga ning võivad sisaldada kasutaja tervist või vara kahjustavaid elemente. Ühiskondlikus plaanis finantseerib võltsitud kaupade must turg organiseeritud kuritegevust.

³¹ Tolliseadus 13.04.2004, jõustunud 01.05.2005 - RT I 2004, 28, 188

³² Lisa 1

³³ Kauba riigi omandisse ülekandmise, samuti kauba tollijärelevalve all hävitamise korrast 23.04.2004, jõustunud 01.05.2004 - RTL 2004, 50, 867

³⁴ Konfiskeeritud võltsitud kauba tasuta kasutamiseks üleandmise kord, 12.04.2010 - RTL 2010, 20, 362

³⁵ Riigiomandisse üle kantud ja tervishoiuteenust osutavale asutusele üleantav kaup.
<http://www.emta.ee/index.php?id=619> 05.03.2011

Eestis on avastatud võltsitud kaupade hulgas ka beebitoitu, mänguasju, kosmeetikat, ravimeid ning autode varuosi. Neid kaupu müüakse sageli kui originaaltooteid ega informeerita ostjat kauba tegelikust kvaliteedist või koostisest. See tähendab, et näiteks ostes odavaid võltsravimeid ei ole garantiid, et ostetud ravim on ohutu või soovitud mõjuga. Tolli pädevuses on tõkestada kaupade levikut ning muuta ühiskonna turgu turvalisemaks.³⁶

2005ndal aastal tunnustas Ameerika Ühendriikide valitsuse poolt väljaantava intellektuaalse omandi kaitse aastaraport Eesti ametkondade tööd intellektuaalse omandi kaitsel. Eesti oli intellektuaalse omandi kaitse valdkonnas välja jäetud kõigist raportis International Intellectual Property Alliance 2005 toodud Special 301 nimekirjadest. See on igaastane nn must nimekiri riikidest, kust on kõige rohkem pärit intellektuaalse omandi õigusi rikkuvaid kaupu. See tähendab seda, et Eesti ei kuulu sellesse nimekirja ning meie ametkondade töö on olnud tõhus.³⁷

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tolli arvele langeb umbkaudu 70% kõikidest ülemaailmselt konfiskeeritud võltskaupadest. Euroopa Liidu tollialaseid õigusnorme peetakse ühtedeks kõige rangemateks maailmas. Nõukogu määrusega nr 1383/2003 kehtestati kontroll sektorites, mida varem ei kontrollitud, lihtsutati menetlusi ja vähendati kulutusi, samuti nähti liikmesriikidele ette võimalus lubada võltskauba hävitamist minimaalsete bürokraatlike formaalsustega.

Kui tollil on piisavalt alust kahtlustada, et kaup kahjustab intellektuaalomandi õigust, on tal õigus peatada kauba vabasse ringlusse lubamine või kaup kolm tööpäeva kinni pidada alates hetkest, kui õigusevaldaja ja deklarant või kaubavaldaja on teatise kätte saanud, et õigusevaldajal oleks võimalik esitada sekkumise taotlus. Enamus võltsitud kaupu peetakse kinni peale meetmetaotluse esitamist. Konfiskeeritud kaup, kas hävitatakse tollijärelevalve all või antakse üle lähtuvalt kauba tasuta kasutamise üleandmise korrast.

³⁶ Võltsitud kauba tarbimine on ohtlik nii tarbijale kui ka ühiskonnale. <http://www.emta.ee/index.php?id=24925> 05.03.2011

³⁷ Raport tunnustas Eesti ametkondade tööd intellektuaalse omandi kaitsel. <http://www.emta.ee/index.php?id=4081&highlight=intellektuaalse,rikkuva> 05.03.2011

2. INTELLEKTUAALSE OMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMISE ARENGUSUUNAD JA PROBLEEMID

2.1. Tollialased arengusuunad ja tendentsid intellektuaalse omandi õiguskaitse tagamisel

Euroopa Liidu kodanike tervist ja ohutust, nende töökohti, ühenduse konkurentsivõimet, kaubandust ning teadusuuringutesse ja innovatsiooni suunatavaid investeeringuid ohustab üha enam võltsitud kaupade tööstuslik tootmine. Et ülemaailmset piraat- ja võltskaupadega kauplemist oluliselt vähendada ja võidelda selles kaubanduses osalevate rahvusvaheliste võrgustikega, on tarvis võtta vastu vastumeetmeid nii riigi, Euroopa Liidu kui ka rahvusvahelisel tasandil.

16. märtsil 2009 aastal avaldas Euroopa Nõukogu resolutsiooni, mis käsitleb Euroopa Liidu intellektuaalomandi õiguste rikkumisega võitlemise tollialast tegevuskava aastateks 2009-2012. Nõukogu määruse nr 1383/2003 rakendamist ja tegevuskavas sisalduvad meetmeid peeti tulemuslikuks võltsitud kaupadega kauplemisega võitlemisel. Komisjoni poolt avaldatud igaaastane statistika näitab tollimeetmete kasvutendentsi, samuti suurema koostöö tegemist õiguste valdajatega. Sellest hoolimata tunnistati, et kinnipeetud toodete üha suurenev mitmekesisus ning uued suundumused (näiteks väikesaadetiste import seoses internetimüügiga) on näidanud, et tarvis on võtta täiendavaid meetmeid ning rahuloluks põhjust ei ole.³⁸

Intellektuaalomandi õiguste rikkumine, mis avaldub selles, et turul on üha suurenevates kogustes piraat- ja võltsitud kaupa, avaldab väga negatiivset mõju mitmetes eri valdkondades. Intellektuaalomandi õiguste rikkumised avaldavad näiteks järgmist kahjulikku mõju:

1. Majandus- ja sotsiaalvaldkond. Õigusevaldajad jäävad ilma kasumist, mis tuleneb nende investeeringust uurimis- ja arendustegevusse, turustamisse, loometegevusse, kvaliteedikontrolli jne. Mõjutab negatiivselt turuosa, müügimahtu, mainet, tööhõivet ning lõpptulemusena teatavate intellektuaalomandi õigustele tuginevate meetmete/äriühingute elujõulisust.
2. Tervishoid ja tarbijakaitse. Võltsitud ja piraatkaupa toodavad tavaliselt anonüümsed üksused, kes ei pööra tähelepanu tervishoiu-, ohutus- ega kvaliteedinõuetele, ei osuta

³⁸ Nõukogu resolutsioon 16.märts 2009, mis käsitleb Euroopa Liidu intellektuaalomandi õiguste rikkumisega võitlemise tollialast tegevuskava aastateks 2009-2012.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:071:0001:0007:ET:PDF> 25.02.2011

müügijärgset abi, ei anna garantiisid, tööjuhendeid jms. See probleem väljendub võltsitud ravimite, toidu (isegi pudelivee), auto- ja lennukiosade, elektriliste seadmete ja mänguasjade suurenevas arestimise arvus.

3. Avalik kord ja julgeolek. Viimastel aastatel teeb üha suuremat muret kuritegelike ühenduste ja mõnikord isegi terrorirühmituste aktiivsem osalemine võltsitud ja piraatkauba rahvusvahelises salakaubaveos. See on seletatav kõnealuse tegevuse eriti tulutoova laadi ja madala riskiga, võrreldes muude kasu saamise eesmärgil toimepandavate kuritegudega. Europol, Interpol ja paljud politseiteenistused ühenduses on loonud eraldi osakonnad selle probleemiga tegelemiseks.
4. Rahandusvaldkond. Laadilt ebaseaduslik, salajane ja madalamate hindadega, jätab see tegevus riigi sageli ilma maksutulust (käibemaks, tollimaks). See probleem on eriti terav riikides, kus sellised majandussektorid, nagu tubaka, alkohoolsete jookide, kütuse jm tootmine ja turustamine on range riikliku kontrolli all.³⁹

Nagu näha mõjutab võltskaubandus väga laia valdkondade spektrit ning puudutab nii avalikkui ka erasektorit. Ainuüksi Suurbritannias hindavad äriühingud võltskaupadest tulenevalt laekumata käibemakse 2,5 miljardi euronit aastas.

Peale kirjeldatud valdkondade on võltskaubanduse suure kasvu põhjusteks veel järgmised tendentsid:

1. Üha keerukam võltskaupade tööstusliku tootmise võime teatavates riikides (iseäranis Hiinas) on avanud võltsingutööstuse ees tohutud võimalused.
2. Ümberlaadimine on kasvav probleem, sest petturid kalduvad nõuetekohastest marsruutidest kõrvale, et kaupade päritolu varjata.
3. Üha suurenev probleem on müük Interneti teel. Postisaadetiste koguste väiksus muudab Nõukogu määruse nr 1383/2003 artikli 11 alusel lubatud lihtsad ja vähekulukad hävitusprotseduurid üha olulisemaks.⁴⁰

Võltskaubanduse plahvatusliku kasvu põhjused peituvad peamiselt suurtes kasumites ja võrdlemisi väikeses riskis – eriti mis puutub mõnedes riikides kehtivatesse karistustesse ning üldises ülemaailmselt üha kasvavas suutlikkuses toota tööstuslikult kõrge kvaliteediga esemeid.⁴¹

³⁹ Strateegia intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks kolmandates riikides.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:129:0003:0016:ET:PDF 20.02.2011>

⁴⁰ Komisjoni teatis Nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse vallas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0479:FIN:ET:PDF 20.02.2011>

⁴¹ Komisjoni teatis Nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse vallas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0479:FIN:ET:PDF 20.02.2011>

Euroopa Komisjon avaldab igal aastal Euroopa Liidu tolliadministratsioonide poolt kinni peetud võltskaupade statistikat.

Registreeritud juhtumite arv on viimase kümne aasta jooksul pidevalt kasvanud, saavutades oma tipu 2008. aastal, kui Euroopa Liidus registreeriti tolli poolt 49 381 intellektuaalse omandi õiguse rikkumist. 1999. aastal registreeriti 10 korda vähem kui 2009ndal aastal – 4694 rikkumist. 2009 aasta oli esimene aasta, kus registreeritud juhtumite arv näitas langustrendi – juhtumeid oli 43 572.⁴²

Võltsitud kaupade kogused on aga aastate jooksul varieerunud. Kõige rohkem kaupu konfiskeeriti 2008. aastal – 178 900 000 kaubaühikut. Nagu näha oli 2008. aasta kõige tulemuslikum nii juhtumite arvu kui ka kinni peetud kauba koguste poolest. Ülejäänud aastatel on kaupade kogused varieerunud tõusu-mõõna lainena, saavutades oma tipu 2001, 2004, 2006 ning 2008 aastal. Kinni peetud kaupade kogused on kümne aasta jooksul kasvanud rohkem kui 4 korda. Kui 1999. aastal pidasid Euroopa Liidu tolliadministratsioonid kinni 25 300 000 kaubaühikut siis, 2009. aastal oli selleks arvuks 118 000 000.⁴³

2009. aastal registreeritud juhtumite seas moodustasid valdava enamuse rõivad ja kingad (43%). Rõivaste osakaal on kõikide juhtumite osakaalust 30%. Kingad moodustavad 13% juhtumitest ning neile järgnevad kellad ja ravimid, mis on vastavalt 9% ja 8% juhtumite üldarvust. Ülejäänud juhtumid jäid alla 5%.

Kinni peetud kaupade osakaalu vaadates on esikohal sigaretid ja muud tubakatooted – need moodustavad 35% tervikust. Etiketid, sildid ja kleebised olid 13%-ga teisel kohal. Rõivaid ja registreerimata CD, DVD, kassette ja mängukassette oli 5%. Ülejäänud kaubad jäid alla 5%.⁴⁴

Juhtumite arvu ja kinni peetud kauba statistikat on avaldatud ka iga liikmesriigi kohta. 2006-2009 aastani on vaieldamatu liider selles valdkonnas Saksamaa Liitvabariik. 2009. aastal näiteks registreeriti seal 8 324 intellektuaalse omandi õigust rikkuvat juhtumit. Teisel kohal on Itaalia, kus 2009. aastal registreeriti koguni 5 189 juhtumit. Hollandis on aastate jooksul stabiilselt 3000 rikkumise ringis registreeritud juhtumeid. Prantsusmaal ja Hispaanias registreeriti 2009. aastal vastavalt 4 044 ja 3084 juhtumit. Üle tuhande juhtumi on veel Austrial, Belgial, Bulgaarial, Iirimaa, Portugalil ja Suurbritannial.

⁴² Lisa 3

⁴³ Lisa 4

⁴⁴ Lisa 8

Võltsitud kaupade koguseid vaadates on liider Kreeka – 22 000 000 kaubaühikut. Järgnevad Holland ja Itaalia vastavalt 18 000 000 ja 13 000 000 kaubaühikuga. Üllataval kombel on neljandal kohal Malta, kus 2009 aastal registreeriti ainult 56 juhtumit, kuid kauba kogus on olnud tohutu – 10 000 000 kaubaühikut. Üle 5 miljoni kaubaühiku peeti kinni ka Rumeenias ja Saksamaal.

Tolliprotseduurid on tolli poolt kaubale rakendatavad protseduurid. Tolliprotseduuride jaotuse järgi moodustas 2009ndal aastal suurema osa Euroopa Liidus konfiskeeritud kaubast import – 85,43%. Transiitkaupu oli 12,47% ning ülejäänud tolliprotseduurid jäid alla 1%.⁴⁵

Suurem osa Euroopa Liidus kinni peetud võltskaupadest pärineb Hiinast – 64,4%. Araabia Ühendemiraatidest on pärit 14,6%. Ülejäänud päritoluriigid jäävad alla 5 % ning nende seas on sellised riigid nagu Egiptus, Küpros, India, Taiwan, Hong-Kong ja Türgi.⁴⁶

Baltimaade seas on rikkumiste arvu poolest liidrikohal Eesti, kus 2009. aastal avastati 445 juhtumit. Võrdluseks Lätis ja Leedus avastati vastavalt 125 ja 80 juhtumit.

Kui Eestis registreeriti 2009. aastal kõige rohkem juhtumeid, siis Baltimaade seas kõige rohkem kaupu peeti kinni Lätis – 725 000 kaubaühikut. Leedus ja Eestis peeti kinni vastavalt 637 000 ja 186 000 kaubaühikut.⁴⁷

Eelnev statistika analüüs keskendus Euroopa Liidu tolliadministratsioonide poolt avastatud võltskaupadele. Järgnevalt tutvustab autor Eesti Maksu- ja Tolliameti tegevust.

Maksu- ja Tolliameti statistikat analüüsides selgub, et juhtumite arv ja kinni peetud kaupade kogused on aastate lõikes väga erinevad. Kui 2006ndal ja 2007ndal aastal oli rikkumiste juhtumeid vastavalt 106 ja 91, siis 2009ndal ja 2010ndal oli 445 ja 382 juhtumit ehk siis peaaegu 4 korda rohkem. Kauba kogustes on samuti suured erinevused. 2006ndal ja 2007ndal aastal peeti kinni 97 698 ja 53 007 kaubaühikut vastavalt, 2009ndal oli kinni peetud kaupu 185 075 ühikut. Rohkem kui 3 korda võrreldes 2009nda aastaga avastati kaupu 2010ndal – 617 535 ühikut.

⁴⁵ Lisa 6

⁴⁶ Lisa 5

⁴⁷ Lisa 7

2006ndal aastal avastati kõige rohkem elektrilisi seadmeid – 45 819 (10 juhtumit). Teisel kohal olid rõivad ja aksessuaarid – 37 923 kaubaühikut ning juhtumite arvu poolest oli neid kaupu kõige rohkem ehk 65.

2007ndal aastal avastati kõige rohkem ravimeid – 16 102 kaubaühikut. Kelli ja juveele/ehteid oli kokku 13 688 kaubaühikut. Juhtumite arvu poolest olid esikohal nagu 2006ndalgi aastal rõivad ja aksessuaarid.

Rõivad ja aksessuaarid olid 2009. aastal nii juhtumite arvu kui ka kinni peetud kauba koguste poolest esimesel kohal – 190 juhtumit ja 46 367 kinni peetud kaubaühikut. Üle kümne tuhande kaubaühiku avastati veel kingi, kotte, rahakotte, sigaretikarpe ja muid samaste veetavate kaupade taskuid/kotte, osasid ja tehnilisi tarvikuid telefoni jaoks, tindikaste ja toonereid, mänguasju, sigarette ja ravimeid.

2008. aastal toimus võrreldes 2007nda aastaga peaaegu kahekordne tõus nii juhtumite arvu, kui ka kinni peetud kaubakoguste poolest. Juhtumeid oli 167 ja kinni peetud kaupu 99 953 ühikut.

2010ndal aastal avastati kõige rohkem kehahoolduse tooteid – 278 182 kaubaühikut. Rõivastega seotud juhtumite arv oli ka sellel aastal kõige suurem – 182 ja kauba kogus 142 056 ühikut. Suure osa kinni peetud kaubast moodustasid kingad – 84 509 kaubaühikut. Tubakatooteid avastati 37 800 kaubaühikut.

Statistika koha pealt on huvitav märkida ka tolliprotseduuride ning päritoluriikide osakaalu. Eesti on enamasti transiidiriik ning siin kinni peetud võltskaubad on suuremalt jaolt transiitkaubad ehk see tähendab seda, et nad ei ole mõeldud Eesti turule. Kuigi 2010ndal aastal langes transiidi osakaal võrreldes 2009nda aastaga 16,2%. 2009ndal moodustas transiit 69,1% ning 2010ndal 52,9% kõigist tolliprotseduuridest. Import on aga vastupidi kasvanud. 2009ndal aastal moodustas ta 29,2% ning 2010ndal 46,3% Eksport jääb mõlemal aastal alla 2%.

Nagu mujal maailmas nii on ka Eestis kinni peetud kaubad suuremalt jaolt Hiina päritolu. 2009ndal aastal moodustasid Hiinast pärit võltskaubad koguni 88,3% . Järgmisel aastal langes see protsent tunduvalt – 54,4% ehk siis langus moodustas koguni 33,9%. Päritoluriikide seas on peale Hiina vähemal määral esinenud Hong-Kong, Venemaa, Türgi ja India. Üksikud kaubad on olnud pärit ka näiteks Moldovast, Taist, Taiwanist ja Singapurist.⁴⁸

⁴⁸ Lisa 9

Kirjeldatud statistika näitas, et intellektuaalse omandi õigusi rikkuv kaup on üha kasvav probleem ning selle erinevus kaupade võltsimise ning päritolu järgi on väga mitmekesine nii Eestis kui ka mujal Euroopa Liidus.

Intellektuaalse omandi õigused on kiiresti arenev valdkond ning seadusandjad ja ettevõtjad peavad tegutsema käsikäes, et tagada, et õigusaktid vastaksid praegustele ja tulevastele vajadustele ning et neid saaks probleemide tekkides kiiresti kohandada.⁴⁹

Õigusaktide tõhustamise eesmärgil on ennekõike vaja analüüsida nõukogu määruse nr 1383/2003 ja nr 1891/2004 rakendussätteid, et ühtlustada kõigis liikmesriikides nimetatud õigusaktide ühetaolist tõlgendamist, eelkõige seoses sellega:

1. välistransiit, ümberlaadimine – pidades silmas võimaliku rikkumise tuvastamist juhtudel, kui transiidil leitakse võltsitud kaupu;
2. sätteid, mis käsitlevad väikesaadetisi;
3. lihtsustatud menetluse kohaldamist käsitlevad sätteid;
4. ladustamise ja hävitamisega seotud kulud;
5. annetused heategevuseks ning ringlussevõtt.⁵⁰

Koostöö õiguste valdajatega mängib võltskaupade tuvastamisel väga tähtsat rolli. Aastate jooksul on see pidevalt paranenud (peaaegu 90% juhtumitest registreeriti peale meetmetaotluse esitamist). Õiguste valdajate huvi oma õiguste kaitseks on suurenenud, samuti on paranenud infovahetus ja suhtumine tolli. Ex-officio ehk omaalgatuslikult osa juhtumite üldarvust on ligikaudu 10% - see tendents näitab langust, samas kui meetmetaotluse esitamise aktiivsus tõuseb. Omaalgatuslikut tähendab seda, et õiguse valdaja ei ole tollile esitanud meetmetaotluse kahtlustatava kauba kinni pidamiseks ning toll teeb seda omaalgatuslikult. Tegemist on kasvava protsessiga, mis näitab tolliadministratsiooni olulisuse tunnetamist võitluses intellektuaalse omandi rikkumistega.⁵¹

Taotluste esitamise arv õigusevaldajate poolt on aastate jooksul pidevalt kasvanud. Kui 2000ndal aastal oli neid taotlusi Euroopa Liidus 981, siis 2009 aastal oli neid avaldusi juba 14 797.⁵²

⁴⁹ Komisjoni teatis Nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse vallas.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0479:FIN:ET:PDF> 20.02.2011

⁵⁰ Nõukogu resolutsioon 16.märts 2009, mis käsitleb Euroopa Liidu intellektuaalomandi õiguste rikkumisega võitlemise tollialast tegevuskava aastateks 2009-2012.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:071:0001:0007:ET:PDF> 25.02.2011

⁵¹ Lisa 1

⁵² Lisa 2

Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahelise operatiivkoostöö tõhusaks arendamiseks on vaja välja selgitada prioriteetseid riike. Kuna intellektuaalse omandi õiguse tagamiseks eraldatud inim- ja rahalised vahendid on piiratud, tuleb hinnata, millised on kõige problemaatilisemad riigid/piirkonnad või millistes on kõige kiiremini ühenduse tegevust vaja. Kõnesolevad riigid võib jaotada järgmiselt: lähteriigid, transiitriigid, sihtriigid.⁵³

Ehkki TRIPS-lepingus sätestatud intellektuaalomandi õiguste kaitse miinimumstandardid näevad ette impordi tollikontrolli, näitavad EL tolli kogemused, et sellest ei piisa.

Esiteks on laialdase ekspordi- ja ümberlaadimiskontrolli kehtestamine üks parimaid võimalusi, kuidas peatada kaubad, enne kui need tootjariikidest välja viiakse (sealhulgas takistada võltskaubaga kaubitsejaid kasutamast kauba tõelise päritolu varjamiseks turvalisi piirkondi, nagu Euroopa Liit, Jaapan või USA).

Teiseks on vaja tagada, et tollikoostöö lepinguid (või üldisemate välislepingute protokolle), mis võimaldaksid tihedat koostööd partnerriikidega ja tagaksid kahepoolsetele meetmetele sobiva õigusliku aluse, täielikult rakendatakse ja et neid laiendatakse nõnda, et need hõlmaksid ka märkimisväärse tootmisega piirkondi. Selles suhtes on eriti oluline tollikoostöö Hiinaga, kust pärineb suurem osa Euroopa Liidu tollis konfiskeeritud võltskaupadest.⁵⁴

Rahvusvahelise koostöö edendamiseks on niisiis vaja jälgida järgmisi punkte:

1. Võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepinguga seotud läbirääkimiste toetamine.
2. Hiinaga koostatud tegevuskava toetamine.
3. Koostöö tõhustamine peamiste partneritega (USA, Jaapan jt).

Võltsitud kaupade internetimüügiga seotud kasvava probleemi mõjude analüüsimiseks on vaja:

1. Luua ekspertidest koosnev töörühm, kes tegeleks võltsitud kaupade interneti leviku jälgimisega ning edendaks liikmesriikide vahelist koostööd selles küsimuses.

⁵³ Strateegia intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks kolmandates riikides.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:129:0003:0016:ET:PDF> 20.02.2011

⁵⁴ Komisjoni teatis Nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse vallas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0479:FIN:ET:PDF> 20.02.2011

2. Tolliasutustele ja sidusrühmadele seminaride korraldamine, kus põhirõhk asetatakse internetist kaupade tellimisele üksikasjalikule analüüsile ning parimate tavade kindlakstegemisele selles valdkonnas.⁵⁵

Võltskaubanduse plahvatusliku kasvu põhjused (kümne aasta jooksul on registreeritud juhtumite arv Euroopa Liidus kasvanud 10 korda ning kinni peetud kaubaühikute arv 4 korda) peituvad peamiselt suurtes kasumites ja võrdlemisi väikeses riskis. Võltsitud kaubad avaldavad mõju nii rahandusvaldkonnale, avalikule kui ka erasektorile, ärikeskkonnale ning samuti inimeste turvalisusele ning tervishoiule. Euroopa Komisjoni poolt avaldatud iga-aastane statistika näitab tollimeetmete kasvutendentsi, samuti suurema koostöö tegemist õiguste valdajatega. Kuid kuna võltsitud kaupade kogused on pidevalt kasvanud, siis peavad Euroopa Liidu tolliadministratsioonid oma tegevuse tõhusust parandama ning efektiivsust tõstma.

Kokkuvõtvalt öeldes peavad Euroopa Liidu tolliadministratsioonid jätkama oma tööd efektiivsuse tõstmiseks. Seadusandluse koha pealt tuleb tõhustada olemasolevaid tollialaseid õigusakte eeskätt välistransiidi ja ümberlaadimise küsimustes - pidades silmas võimaliku rikkumise tuvastamist juhtudel, kui transiidil leitakse võltsitud kaupu. Senise tegevuse üheks suuremaks saavutuseks on olnud koostöö õigusevaldajatega. Seni on see koostöö pidevalt kasvanud ning 90% kinni peetud kaupadest on tehtud peale meetmetaotluse esitamist ning ainult 10% tolli poolt omaalgatuslikult. Koostööd õigusevaldajatega tuleks jätkuvalt parandada. Selleks oleks vaja edendada rahvusvahelist koostööd. Eeskätt tuleb seda teha Hiinaga ning teiste prioriteetsete riikidega. Hiinast pärit võltskaubad moodustavad üle 50% nii Eestis kui ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides kinni peetud kaupadest. Oleks vaja tõsta üldist teadlikkuse taset. Selle eesmärgil on vaja viia rohkem läbi tolliametnike koolitusi ja seminare. Tolliametnikud võiksid käia välislähetustes Hiinas ning tutvuda võltskaupade tootmise spetsiifikaga. Ning senisest suuremat tähelepanu tuleb pöörata internetimüügiga seotud võltskaupade levikule. Selleks tuleb luua spetsiaalseid töörühmi Euroopa Komisjoni tasemel, kes hakkavad selle probleemiga tegelema.

⁵⁵ Nõukogu resolutsioon 16.märts 2009, mis käsitleb Euroopa Liidu intellektuaalomandi õiguste rikkumisega võitlemise tollialast tegevuskava aastateks 2009-2012.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:071:0001:0007:ET:PDF> 25.02.2011

2.2. Euroopa Kohtu lahendid intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba suhtes

Euroopa Nõukogu määruse nr 1383/2003 tõlgendamisel on olnud mitmeid vastuolusid ning vaidlusi, mis on jõudnud ka Euroopa Kohtusse. Vaidluse sisuks oli enamasti kaubamärgi omaniku õigused ning transiidil kinni peetud kaup. Samuti liikmesriikide riigiasutuste vastu suunatud kaebused. Alljärgnevalt analüüsib autor neid kohtulahendeid ning toob välja Euroopa Kohtu otsused Euroopa Nõukogu määruse nr 1383/2003 tõlgendamisel.

Esimesed kaks kohtulahendid keskenduvad Nõukogu määruse nr 1383/2003 vanale versioonile ehk määruse nr 3295/94 tõlgendamisele. Need kohtulahendid puudutavad peamiselt transiidi küsimust.

Kohtuasi C-405/03 käsitleb Class International BV ja SmithKline Beecham ja Beecham Group plc vahelist kohtuvaidlust, mis käsitleb viimati nimetatud äriühingute taotlusel neid kaubamärki kandnud selliste kaupade arestimist, mis olid toodud väljastpoolt Euroopa ühendust ja mida ladustas Rotterdami laos nende kauba omanik Class International.

SmithKline Beecham ja Beecham Group on hambapastade jaoks registreeritud kaubamärgi Aquafresh iseseisvad omanikud. Nimetatud kaubamärk on ühenduse kaubamärk ja on Beneluxi Kaubamärgiametis registreeritud. Class International tõi veebruaris 2002 ühendusse, täpsemalt Rotterdami suletud konteineri hambapastaga, mis kandis kaubamärki Aquafresh ja mis oli ostetud Lõuna-Aafrika ettevõtjalt Kapex International. Aprillis 2002 läbi viidud arestitud kauba kontrollimisest nähtus, et tegemist oli originaalkaubaga, mitte võltsitud kaubaga. Class International palus Rechtbank te Rotterdam`il vabastada kaup aresti alt ning mõista Beechamilt välja kahjutasu väidetavalt saadud kahju eest. Tema nõuded jäeti 24. mai 2002. aasta määrusega rahuldamata. Kohtuasja peamine küsimus seisneb järgmises – kas kaubamärgi omanik võib keelata kolmandast riigist pärinevate ja kaubamärgiga tähistatud kaupade ilma tema loata toomise liikmesriigi territooriumile kaupade transiidi või transiitkaubanduse raames.

Hageja ehk Class International leidis, et sellele küsimusele tuleks vastata eitavalt, sest kui ühendusevälise kauba toomist transiitkaubanduse käigus peetakse „kaubamärgi kasutamiseks kaubandustegevuse käigus kaubamärgidirektiivi artikli 5 lõike 1 tähenduses, piiraks see märkimisväärselt liikmesriikide majandustegevust, sest igasugune kaubamärgistatud kauba transiit ja transiitkaubandus, mis toimub ilma kaubamärgi omaniku loata, oleks kaubamärgiõiguste rikkumine.”

Kostjad ehk SmithKline Beecham ja Beecham Group on vastupidisel arvamusel. Nad väidavad, et „kaubandustegevuse käigus kasutamine” hõlmab kogu ärilist või kutselist kasutamist. Nad argumenteerivad oma seisukohta sellega, et suurema osa transiidiprotseduuride puhul on oht, et kaup võidakse Euroopa Majanduspiirkonda vabasse ringlusse viia ilma kaubamärgi omaniku loata, kellel peab seetõttu olema võimalus keelata kauba importi ja ka selle kas või ajutist riigist viibimist.

Euroopa Kohus otsustas, et kaubamärgi omanikul ei ole õigust keelata seda kaubamärki kandva originaalkauba välistransiidi- või tolliladustamisprotseduuri alusel ühendusse toomine, kui nimetatud kaubamärgi omanik või muu isik tema loaga ei ole seda varem turule viinud. Seega võitis antud kohtuvaidluse Class International.

Kohtulahendi võtmeküsimus seisneb selles, et ühendusevälise kauba suunamine sellisele tolliprotseduurile nagu välistransiidi- või tolliladustamisprotseduur on erinev vabasse ringlusse lubamise tolliprotseduurist, mis annab ühendusevälisele kaubale ühenduse kauba tollistaatuse. Kui Class International oleks suunanud kauba vabasse ringlusse, siis oleks ta seadust rikkunud ning Beechamil oleks alust kauba arestimiseks, kuna siis oleks tema õigusi rikutud. Antud kaasuse puhul oli tegemist aga välistransiidiga ning kaubamärgi omanik ei või seetõttu nende sätete alusel seda keelata ega nõuda selle eeldusena, et peab olema kindlaks määratud, näiteks müügilepingu kohaselt, lõppsihtpunkt kolmandas riigis.

Autori arvates näitab antud kohtulahend, et ühenduse tolliasutustel tuleks hoolikalt kontrollida transiidiprotseduurile suunatud kaupu, kuna selle protseduuri puhul on oht, et kaup võidakse Euroopa Majanduspiirkonnas vabasse ringlusse lubada ilma kaubamärgi omaniku loata. Seega kuigi antud kaasuse puhul õigusrikkumist Class Internationali poolt ei tuvastatud, nõustub autor kostja seisukohaga, et on oht, et välistransiidiprotseduuril olevat võltsitud kaupa võidakse pettuse abil viia ühenduse turule.⁵⁶

Kohtuasjas C-281/05 keskendutakse nagu eelnevaski kaasuses transiidi küsimusele. See kohtulahend käsitleb Montexi Holdings Ltd ja Diesel SpA vahelist vaidlust.

Diesel SpA on kaubamärgi DIESEL omanik, mis on kaitstud Saksamaal. Montex Holdings Ltd müüb teksaseid nimetusega DIESEL Iirimaal, kus Dieseli kaubamärk ei ole kaitstud. Montex

⁵⁶ Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-405/03, Class International BV versus Colgate Palmolive Company. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0405:ET:PDF> 15.03.2011

toodab teksaseid, eksportides tollitõkendit kasutades Poolasse nende erinevaid detaile, sh eraldusmärke, lastes need detailid seal kokku õmmelda ja viies valmispüksid tagasi Iirimaale. Zittau tolliasutus Saksamaal pidas 31. detsembril 2000 kinni Montexile saadetud 5076 paarist DIESEL-i nimetust kandvatest naistepükstest koosneva kaubasaadetise, mille üks Ungari transpordiettevõtja pidi veoautoga läbi Saksamaa territooriumi Poola tootmisüksusest sihtkohta ehk Iirimaale toimetama. Pükse oleks pidanud veetama transiidina Poola tolliasutusest Dublini tolliasutusse ja need oli Poola ametiasutuse poolt kinnitatud tollitõkendiga.

Montex esitas vastuväite asjaomase kauba kinnipidamise korralduse kohta. Ta leiab, et lihtsalt kauba transiit läbi Saksamaa territooriumi ei riku mitte ühtegi kaubamärgiga antud õigust. Diesel on siiski seisukohal, et asjaomane transiit on tema kaubamärgiõiguste rikkumine, kuna valitseb oht, et kaup võidakse viia transiidimaa turule. Samuti taotleb Diesel, et Montexil keelataks selle kauba transiit läbi Saksamaa territooriumi või sellise transiidi lubamine ning et Montexit kohustataks nõustuma kas arestitud kauba hävitamisega või DIESEL-i nimetust kandvate siltide ja teiste eraldusmärkide eemaldamise ja hävitamisega, ning et Montexit kohustataks tasuma hävitamise kulud.

Euroopa Kohus formuleeris kaasuse võtmeküsimuse järgmiselt: „Kas kaubamärk annab selle omanikule õiguse keelata kolmandas riigis toodetud sellise kauba, mis kannab kaubamärgiomanikule kuuluva kaubamärgiga identset tähist, transiiti selle liikmesriigi territooriumil, kus see kaubamärk on kaitstud, juhul kui kauba sihtkoht on mõni liikmesriik, kus neid kaupu võib vabalt turustada, kuna asjaomane kaubamärk ei ole seal kaitstud?”

Et sellele küsimusele vastata tuleb esmalt teha kindlaks, millist tolliprotseduuri kohaldati sellele kaubale hetkel, kui see Saksamaal kinni peeti. Eelotsustaotluse esitanud kohtu väitel puudutab küsimus Poolast, enne Poola ühinemist Euroopa Liiduga, pärit naistepükse, mis ei olnud ühenduses vabas ringluses. 31. detsembril 2000. aastal, kui kaup peeti kinni Saksamaal, oli Poola assotsieerunud riik ega kuulunud Euroopa Liitu. Montex viis teksad Iirimale läbi Euroopa Liidu liikmesriikide ning kauba kinni peetmise ajaks Saksamaal oli tegemist välistransiidiprotseduuriga. Tolliseadustiku artikli 91 lõike 1 punkti a kohaselt „välistransiidiprotseduur võimaldab ühenduse tolliterritooriumil ühest punktist teise liikuda järgmistel kaupadel: ühenduseväline kaup, ilma, et selle suhtes kohaldataks imporditollimaksu ja muid makse või kaubanduspoliitilisi meetmeid”

Lähtuvalt sellest punktist ei olnud Diesel SpA-l põhjust kaupa kinni pidada. Tollivormistus, mida kohaldati kaubale transiidi ajal, ja tollitõkendi eemaldamine pidi toimuma Iiri tolliametis. Seega pidi kaup esmakordselt lastama ühendusse tolliterritooriumil vabasse ringlusse Iirimaal. Välistransiidi ajal ei kohaldata kaubale ei vastavaid imporditollimakse ega ka muid kaubanduspoliitilisi meetmeid. Kõik toimub enne kauba vabasse ringlusse laskmist. Seda seisukohta toetab ka eelmine kaasus C-405/03, mille otsuses on Euroopa Kohus selgelt märkinud, et ühenduseväline kaup, mis suunatakse ühenduses välitransiidi- või tolliladustamisprotseduurile, ei ole ühenduses vabas ringluses.

Kaubamärgiomanik võib keelata kaubamärgi kasutamise kolmanda isiku poolt üksnes siis, kui see kahjustab kaubamärgi ülesandeid, eriti selle peamist ülesannet ehk tarbijale kauba päritolu tagamist. Selgusele jõudmiseks tuleb kindlaks määrata, kas selline transiit nagu käesolevas kaasuses võib tekitada kahju Dieseli kui kaubamärgi omaniku huvidele Saksamaal, kui võtta arvesse selle kaubamärgi peamisi ülesandeid. Üksnes kauba turustamine võib kahjustada omaniku õigusi transiidiriigis. Niisiis selliste toimingute puudumise korral ei ole võimalik tuvastada kaubamärgi omaniku õiguste rikkumist transiidiriigis.

Nagu hiljem selgub, oli see aspekt kaasuse sõlmpunktiks. Dieseli seisukoha argumenteerimist oleks kinnitanud faktid, et Montex kavatses teksaseid transiidiriigis turustada. Kuid Diesel ei suutnud neid asjaolusid tõestada.

Käesolevas asjas on mõistlik eeldada, et Montex turustab kaupa Iirimaal, kus ta saab seda teha seaduslikult. Montex võiks muidugi saada kiiret tulu, kui ta turustaks kaupa ebaseaduslikult liikmesriikides, kus Dieseli kaubamärk on registreeritud. Selline plaan võiks aga tekitada Montexile omakorda väga märkimisväärseid kaotusi, ja seda isegi lühikese ajaga, sest suureneb oht, et transiidiriikide ametiasutused arestivad sellise kauba.

Niisiis, kui puudub põhjendatud kahtlus, et kaup, mis kannab sama tähist kui kaubamärk, viiakse turule liikmesriigis, mille kaudu toimub transiit, vastuolus selles liikmesriigis kaitstud kaubamärgi omaniku õigustega, ei puuduta lihtsalt transiit iseenesest sellise kaubamärgi peamisi ülesandeid. Sellistel asjaoludel ei ole kaubamärgi omaniku õigusi transiidiriigis rikutud.

Kui aga ebaseadusliku turustamise kahtlus on põhjendatud, on see kaubamärgi omaniku õiguste rikkumine. Igal juhul ei tulene selline rikkumine lihtsalt transiidist, vaid asjaoludest, millest

ilmneb tegeliku ja tõelise ohu olemasolu, et seda kaupa turustatakse ebaseaduslikult transiidiriigis või mõnes teises riigis, kus kaubamärk on kaitstud.⁵⁷

Euroopa Kohus otsustas, et kaubamärgi omanik saab keelata seda kaubamärki kandva kauba, mis on suunatud välistransiidiprotseduurile, transiidi läbi liikmesriigi, mille territooriumil see kaubamärk on kaitstud (käesoleval juhul läbi Saksamaa Liitvabariigi), teise liikmesriiki, mille territooriumil see kaubamärk ei ole kaitstud (käesoleval juhul Iirimaa), ainult juhul, kui ajal, mil see kaup on suunatud välistransiidiprotseduurile, teeb kolmas isik sellega toiminguid, mis toovad tingimata kaasa kauba turuleviimise transiidiliikmesriigis. Seejuures ei ole oluline, kas ühe liikmesriigi jaoks määratud kaup pärineb assotsieerunud riigist või kolmandast riigist või kas kaup on päritoluriigis toodetud seaduslikult või rikkudes kaubamärgi omaniku selles riigis kehtivat õigust. Poola oli kauba kinni pidamise hetkel assotsieerunud riik ehk riik, kes ei ole veel astunud Euroopa Liitu, kuid integreerub sellesse lähtuvalt assotsieerumislepingust.⁵⁸

Antud kaasus pakkus palju kõneainet intellektuaalse omandi õiguskaitse alal. Selle tulemus näitas, et kolmandas riigis toodetud kaupa võib transiidi teel viia läbi riikide, kus kaubamärk on kaitstud, sihtriiki, kus kaubamärk ei ole kaitstud. Ning selline olukord on õiguslikust aspektist korrektne. Kaubamärgi omanike jaoks on kaasuse tulemus negatiivne, kuna seal riigis, kus nende kaubamärk on registreeritud, ei saa tolliasutused pidada kinni transiitkaupa, mis ei ole sihtriigis registreeritud. See omakorda tõstatab üles küsimuse kaubamärgi omanike seadusandlikust kaitsest.

Sarnaselt „Montexi kaasusega” on praegusel hetkel eelotsustaotluse staadiumis olev kohtulahend C-495/09 ehk „Nokia kaasus”, kus osapoolteks on tuntud Soome mobiiltelefonide tootja Nokia Corporation ja Ühendkuningriigi Maksu- ja Tolliamet (Majesty`s Commissioners of Revenue and Customs).

Eelotsuse küsimus kõlab järgmiselt: „Kas ühenduseväline kaup, mis kannab ühenduse kaubamärki ja kuulub liikmesriigis tollijärelevalve alla ning on transiitveol kolmandast riigist mõnda teise kolmandasse riiki, võib kujutada endast „võltsitud kaupa” määruse 1383/2003 artikli 2 lõike 1 punkti a tähenduses, kui puuduvad tõendid, mille alusel võiks järeldada, et see kaup

⁵⁷ Kohtujuristi ettepanek M.Poiães Maduro Euroopa Kohtu kohtuasjas C-281/05.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005C0281:ET:PDF> 17.03.2011

⁵⁸ Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-281/05, Montex Holdings Ltd versus Diesel SpA.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005J0281:ET:PDF> 17.03.2011

viiakse ühenduses turule, kas siis kooskõlas tolliprotseduuriga või õigusvastase ümbersuunamise teel.”⁵⁹

Kaks järgmist kohtulahendit keskenduvad juba nõukogu määrusele nr 1383/2003 ning on seotud liikmesriikide maksuametite vastu suunatud vaidlustega.

Kohtulahend C-93/08 käsitleb Schenker SIA ja Läti maksuameti vahelist vaidlust. Tollimaakler Schenker lubas lepingu alusel, enda nimel ja kaupade adressaadi Rovens SIA arvel, vabasse ringlusse kaubamärgiga „Nokia” tähistatud tooted. Kui Riia tolliamet imporditud kaupa 16. veebruaril 2005 kontrollis, kahtlustas ta, et tegu on võltsitud kaubaga. Toll pidas need tooted määruse nr 1383/2003 alusel kinni ja võttis kaubaproovi, mille saatis hinnangu saamiseks Nokia Corporation, kaubamärgi „Nokia” omaniku esindajale.

Nokia teatas 1.märtsil 2005 tollile, et ta peab läbirääkimisi Rovensiga võimaluse osas kohaldada lihtsustatud menetlust kinnipeetud kauba hävitamiseks ja taotles, et kõnealust kaupa peetakse kinni veel 10 tööpäeva. Kuid juba 3. märtsil 2005 teatas Nokia Corp tollile, et kaubaproov kinnitab seda, et kõnealused tooted on võltsitud. Ning 4. märtsil 2005 sõlmisid Nokia Corp. Ja Rovens kokkuleppe, et kõnealused kaubad hävitatakse Rovensi kulul ning edastastasid selle 11. märtsil 2005 tollile. 1. aprillil 2005 koostas toll süüteo kohta protokoll, milles tuvastati, et Schenker kui deklarant on rikkunud määruse nr 1383/2003 artikleid 9 ja 16. Tuginedes Nokia Corp hinnangule tuvastas toll, et Schenker pani toime „süüteo” ning määras talle 500 Läti lati suuruse rahatrahvi. Schenker esitas selle otsuse peale vaide Läti maksuametile ning hiljem esimese astme halduskohtule, väites et määruse nr 1383/2003 artikkel 11 näeb tegelikult ette võimaluse jätta tuvastamata see, et kaup on võltsitud. Kaebus jäeti rahuldamata. Piirkondlik kohus jättis halduskohtu otsuse jõusse.

Antud kohtulahend keskendub järgmisele küsimusele: „Kas määruse 1383/2003 artiklit 11 tuleb tõlgendada nii, et kui intellektuaalomandi valdaja (õigusevaldaja) sõlmib deklarandi või kauba omanikuga kokkuleppe loovutada kaup selle hävitamiseks või alustab läbirääkimisi seoses võimalusega, et kaup loovutatakse selle hävitamiseks, ja kui selle menetluse raames saavad

⁵⁹ Eelotsustaotlus kohtuasjas C-495/09, Nokia Corporation versus Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:037:0022:0022:ET:PDF> 19.03.2011

tolliasutused andmeid, et kaup on võltsitud, siis on välistatud võimalus määrata kauba deklarandile või omanikule karistus vastavalt siseriiklikele õigusnormidele?”

Schenker leiab, et määruse 1383/2003 kohaselt ei ole tollil õigust määrata karistust, kui intellektuaalomandi õiguse omaniku ja importija vahel on algatatud lihtsustatud menetlus, kuna esiteks on asjaomaste kaupade hävitamine iseenesest juba karistus ja teiseks ei ole tollil lubatud sekkuda eraettevõtjate vahelise konflikti lahendamisse, mille suhtes kohaldatakse tsiviilõigust ja tsiviilkohtumenetlust.

Euroopa Kohus otsustas antud kaasuse Läti maksuameti kasuks, põhjendades seda sellega, et on algatatud lihtsustatud menetlus, mille ülevõtmine liikmesriikide õiguskordadesse on vabatahtlik ning ei saa siiski võtta liikmesriikide ametivõimudelt õigust näha ette „karistus” määruse nr 1383/2003 artikli 18 mõttes, kuna nimetatud sätte kohaselt peavad liikmesriigid määrama kindlaks karistused selle määruse rikkumise eest.⁶⁰

Antud kaasus näitas, et kuigi õigusevaldaja ning võltsitud kauba omanik võivad omavahel lihtsustatud menetluses kokku leppida, ei vabasta see kauba omanikku halduskaristusest, mis antud kohtulahendi puhul oli rahatrahv. Kui rikkumine on tuvastatud ning kaubamärgi omanik on kinnitanud, et tegemist on intellektuaalse omandi rikkumisega, siis tuleb kauba omanikul trahv tasuda ning see ei mõjuta kauba hävitamise menetlust. Karistuse eesmärk on antud juhul mitte ainult kauba omaniku ilma jätmine majanduslikust kasust, vaid ka hoiatamine samalaadsete tehingute eest tulevikus.

Kohtulahend C-302/08 keskendub nõukogu määruse nr 1383/2003 „ühenduse kaubamärgi” mõiste tõlgendamisele. See kohtulahend käsitleb Zino Davidoff SA ja Saksamaa Kagu maksuameti vaidlust.

Davidoff esitas 10. mail 2007 määruse nr 1383/2003 artikli 5 lõikele 4 tuginedes Kagu maksuametile taotluse, et toll peaks kinni talle kuuluvate rahvusvaheliste registreeringute esemeks olevate 12 kaubamärgi rikkumises kahtlustatava kauba. Nimetatud taotlus jäeti 22. augustil 2007 rahuldamata põhjendusel, et määruse 1383/2003 artikli 5 lõige 4 nimetab üksnes

⁶⁰ Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-93/08, Schenker SIA versus Valsts ieņēmumu dienests. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0093:ET:HTML> 21.03.2011

„ühenduse kaubamärgi valdajat” ning ühenduse seaduseandja ei ole seda määrust muutnud hoolimata ühenduse ühinemisest protokolliga.

Kaasuse eelotsuse küsimus seisneb järgmises: „Kas määruse nr 1383/2003 artikli 5 lõiget 4 tuleb Euroopa Ühenduse ühinemist arvestades tõlgendada nii, et hoolimata mõiste „ühenduse kaubamärk” kasutamisest hõlmab see ka kaubamärkide rahvusvahelisi registreeringuid määruse nr 40/94 artikli 146 ja sellele järgnevate artiklite mõttes?”

Kohus vastas eelotsustaotluse küsimusele jaatavalt. Seega määruse 1383/2003 artikli 5 lõiget 4 koosmõjus määruse nr 40/94 artikliga 146 tuleb tõlgendada nii, et see lubab rahvusvahelise registreeringu esemeks oleva kaubamärgi omanikul analoogiliselt ühenduse kaubamärgi omanikuga taotleda, et lisaks selle liikmesriigi tolli sekkumisele, kus ta oma taotluse esitab, sekkuks ühe või mitme muu liikmesriigi toll.⁶¹

Analüüsitud kohtulahenditest tuli autor järgmistele järeldustele:

1. Kaubamärgi omanikul ei ole õigust keelata seda kaubamärgi kandva originaalkauba välistransiidi- või tolliladustamisprotseduuri alusel ainuüksi ühendusse toomine. Neid tolliprotseduure saab keelata ainult juhul kui nimetatud kaubamärgi omanik või muu isik tema loaga on need kaubad varem turule viinud.
2. Kaubamärgi omanik saab keelata seda kaubamärki kandva kauba, mis on suunatud välistransiidiprotseduurile, transiidi liikmesriigis, mille territooriumil see kaubamärk on kaitstud, teisi liikmesriiki ainult juhul, kui kolmas isik teeb sellega toimingud, mis toovad tingimata, kaasa kauba turuleviimise transiidiliikmesriigis. Kui kauba omanik viib selle kauba liikmesriiki, kus see kaubamärk ei ole kaitstud, siis ei ole transiidiriigis kaubamärgi omanikul õigust seda kaupa kinni pidada. Ehk siis kaubamärgi omanikul on õigus esitada meetmetaotlus tolliadministratsioonile ainult juhul, kui on olemas kindlad tõendid, et kauba omanik viib antud transiidiriigis kauba vabasse ringlusse.
3. Nende kahe järelduse pealt võib öelda, et Euroopa Kohus lahendas transiidiga seotud kohtulahendid kauba omaniku kasuks ning kaubamärgi omanikul ei ole tegelikult õigust nõuda tolliasutusel selline kaup konfiskeerida, kui puuduvad selged tõendid, et see viiakse vabasse ringlusse liikmesriigi territooriumil, kus see kaubamärk on kaitstud.

⁶¹ Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-302/08, Zino Davidoff SA Bundesfinanzdirektion Südost- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0302:ET:HTML> 23.03.2011

4. Lihtsustatud menetlus, mis viiakse läbi kaubamärgi omaniku ja intellektuaalse omandi õigusi rikkunud kauba omaniku kokkuleppel ei anna alust vabastada kauba omaniku haldus- või kriminaalvastutusest. Siseriiklike karistussätete alusel määravad liikmesriigi ametivõimud õiguserikkujale kriminaal- või halduskaristuse toime pandud teo eest.
5. Rahvusvahelise registreeringu esemeks oleva kaubamärgi omanikul on analoogiliselt ühenduse kaubamärgi omanikuga õigus taotleda, et lisaks selle liikmesriigi tolli sekkumisele, kus ta oma taotluse esitas, sekkuks ühe või mitme muu liikmesriigi toll. See punkt aitab edendada rahvusvahelist koostööd, kuna sellisel juhul on kaitstud nii liikmesriikide kui ka kolmandate riikide kaubamärgi omanike huvid.

Eesti Maksu- ja Tolliamet konfiskeerib transiitkaupa sõltumata asjaoludest. Euroopa Kohus tõlgendas määruse nr 1383/2003 nii, et toll tohib transiitkaupa konfiskeerida ainult, siis, kui on olemas selged tõendid, et seda kaupa ei kavatsatud Euroopa Liidust välja viia, vaid tahetakse ikkagi Euroopa Liidus turule lubada, kus kaubamärk on kaitstud. Maksu- ja Tolliamet peab Euroopa Kohtu tõlgendustega arvestama ning ei saa alati transiitkaupa konfiskeerida. See vähendaks Maksu- ja Tolliameti tööd, kuna Eesti on suuremalt jaolt transiidimaa. Näiteks 2010ndal aastal kinni peetud intellektuaalse omandi õigust rikkuvast kaubast moodustas transiitkaup 52,9%.

Maksu- ja Tolliamet peab küsima õiguste valdajate käest koos hinnanguga ka sarnast tõestust, et kaup ei lähe vabasse ringlusse. Kuigi selline tõestus võib olla subjektiivne ning mitmeti tõlgendatav. Antud juhul saab tähtsaks õiguste valdajate sisulised võimalused tõendamiseks, et kaup läheb vabasse ringlusse ning seda tuleb kinni pidada. Seda protsessi on vaja selleks, et kauba omaniku huvid ei oleks riivatud ning ta saaks oma kaupa kolmandasse riiki toimetada. Sellisel juhul suureneb Maksu- ja Tolliameti vastutus, kuna siis peab ta hoolikamalt kontrollima välistransiidi tolliprotseduurile suunatud kaupu.

Euroopa Liidu kohtupraktika aitab kaasa Nõukogu määruse nr 1383/2003 tõlgendamisele ning seega hõlbustab tolliametnike tööd. Seega tuleb Euroopa Kohtu otsustele pöörata suuremat tähelepanu, eriti transiiti puudutavates küsimustes, kuna Euroopa Kohus lahendas transiidiga seotud kohtulahendid kauba omaniku kasuks.

KOKKUVÕTE

Võltskaubandusega seotud probleem on tõsine väljakutse kõikidele Euroopa Liidu tolliadministratsioonidele ning sellega võitlemiseks on vaja pidevalt tõhustada tollimeetmete efektiivsust. Viimase aastakümne jooksul on võitluses intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kaubaga toimunud märkimisväärsed muudatused. Tolliasutuste roll nende rikkumiste avastamisel on olnud väga oluline, kuna just tolli ülesanne on tõkestada ebaseaduslikku rahvusvahelist kaubavahetust võltsitud ja piraatkaupadega. Tolli pädevuses on kaubad arestida ning süüteo menetluse käigus ka konfiskeerida.

Teema aktuaalsus seisnes selles, et kinni peetud võltskaupade arv on viimase aastakümne jooksul pidevalt kasvanud ning tendents näitab seda, et tollil tuleb koostöös teiste ametiasutustega ja õiguste valdajatega tõhustada oma tegevust.

Lõputöö uurimisprobleemiks oli Euroopa Liidu liikmesriikides määruse nr 1383/2003 erinev tõlgendamine transiitkauba konfiskeerimise osas. Kuna intellektuaalse omandi õiguse kaitse on territoriaalse iseloomuga tekitab teema vaidlusi – kas Euroopa Liidu välisest riigist Euroopa Liidu välisesse riiki läbi Euroopa Liidu veetava intellektuaalset omandit rikkuva transiitkauba osas saab Euroopa Liidu liikmesriigi toll mingeid meetmeid võtta.

Töö eesmärk oli analüüsida intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba konfiskeerimist.

Selleks, et töö eesmärki saavutada oli esimeseks uurimisülesandeks anda ülevaade intellektuaalse omandi üldpõhimõtetest. Intellektuaalsele omandile on iseloomulik õiguskaitse tähtsajalisus. Intellektuaalse omandi õigused on territoriaalse iseloomuga ehk õigusi kaitstakse ainult siis, kui need tulenevad oma riigi kodanike ja alaliste elanike või oma territooriumil asuvatest loomeresultaatidest. Intellektuaalomandi õiguste kaubanduspektide (TRIPS) leping on kõige ulatuslikum seni sõlmitud rahvusvaheline kokkulepe intellektuaalomandi valdkonnas.

Teiseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade tolli pädevusest intellektuaalse omandi nõudeid rikkuva kauba tõkestamisel. Autor jõudis järeldusele, et Nõukogu määrusega nr 1383/2003 kehtestati kontroll sektorites, mida varem ei kontrollitud, lihtsustati menetlusi ja vähendati kulutusi, samuti nähti liikmesriikidele ette võimalus lubada võltskauba hävitamist minimaalsete bürokraatlike formaalsustega. Enamus võltsitud kaupu peetakse kinni peale meetmetaotluse

esitamist. Konfiskeeritud kaup, kas hävitatakse tollijärelevalve all või lähtuvalt kauba tasuta kasutamise üleandmise korrast pärast kaubamärgi eemaldamist antakse tasuta sotsiaalvaldkonna asutustele abivajajate varustamiseks eelkõige riiete ja jalanõudega.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli analüüsida tollialaseid arengusuundi ning tendentse Eestis ning teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Autor jõudis järeldusele, et võltskaubanduse plahvatusliku kasvu põhjused (kümne aasta jooksul on registreeritud juhtumite arv Euroopa Liidus kasvanud 10 korda ning kinni peetud kaubaühikute arv 4 korda) peituvad peamiselt suurtes kasumites ja võrdlemisi väikeses riskis. Kuna võltsitud kaupade kogused on pidevalt kasvanud, siis peavad Euroopa Liidu tolliadministratsioonid oma tegevuse tõhusust parandama ning efektiivsust tõstma. Koostööd õigusevaldajatega tuleks jätkuvalt parandada. Selleks oleks vaja edendada rahvusvahelist koostööd. Eeskätt tuleb seda teha Hiinaga ning teiste prioriteetsete riikidega. Hiinast pärit võltskaubad moodustavad üle 50% nii Eestis kui ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides kinni peetud kaupadest. Ning senisest suuremat tähelepanu tuleb pöörata internetimüügiga seotud võltskaupade levikule. Selleks tuleb luua spetsiaalseid töörühmi Euroopa Komisjoni tasemel, kes hakkavad selle probleemiga tegelema.

Neljandaks uurimisülesandeks oli analüüsida Euroopa Nõukogu määruse nr 1383/2003 tõlgendamist Euroopa Liidu kohtulahendites ning autor jõudis järeldusele, et Euroopa Kohus lahendas transiidiga seotud kohtulahendid kauba omaniku kasuks ning kaubamärgi omanikul ei ole tegelikult õigust nõuda tolliasutusel selline kaup konfiskeerida, kui puuduvad selged tõendid, et see viiakse vabasse ringlusse liikmesriigi territooriumil, kus see kaubamärk on kaitstud.

Maksu- ja Tolliamet peab oma töös Euroopa Kohtu tõlgendustega arvestama ning küsima õiguste valdajate käest koos hinnanguga ka tõestust, et kaup ei lähe vabasse ringlusse. Kuigi selline tõestus võib olla subjektiivne ning mitmeti tõlgendatav. Antud juhul saab tähtsaks õiguste valdajate sisulised võimalused tõendamiseks, et kaup läheb vabasse ringlusse ning seda tuleb kinni pidada.

Töö eesmärk saavutati, kuna analüüsi käigus tõi autor välja viimase aastakümne tähtsamaid tendentse ning arengusuundi intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba konfiskeerimisel. Samuti tõi autor välja, kuidas peaksid liikmesriigid tõlgendama Nõukogu määrust nr 1383/2003 transiitkauba küsimuses.

РЕЗЮМЕ

Дипломная работа показала, что проблема, связанная с поддельными товарами, является серьезным вызовом для таможенных администраций Европейского Союза, и для борьбы с этой проблемой надо повысить эффективность таможенных мер. Актуальность темы состояла в том, что за последние десять лет количество поддельных товаров постоянно росло и тенденция показывает, что таможне необходимо в сотрудничестве с другими инстанциями и правообладателями повысить свою деятельность.

Исследовательская проблема работы состояла в том, что члены Европейского Союза по-разному интерпретируют постановление совета 1383/2003 в области конфискации транзитного товара.

Целью работы было проанализировать процесс конфискации товара при нарушении интеллектуальной собственности.

Для достижения поставленной цели была сформулирована первая исследовательская задача – дать обзор основных принципов интеллектуальной собственности. Интеллектуальной собственности свойственно временность правовой защиты. Права на интеллектуальную собственность являются территориальными – это значит, что они защищаются только тогда, когда исходят от граждан своей страны и временно проживающих или находящихся на своей территории творческих результатов. Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности (ТРИПС) является самым обширным международным договором в этой области.

Второй исследовательской задачей являлся обзор компетенции таможни по блокированию товара нарушающего интеллектуальную собственность. Автор пришел к выводу, что постановлением совета 1383/2003 был установлен контроль в секторах, которые раньше не контролировались, упростились процедуры и уменьшились расходы, также у членов Европейского Союза появилась возможность уничтожить поддельный товар с помощью минимальных бюрократических средств. Большинство конфискованных товаров были изъяты в следствии запроса со стороны правообладателей.

Третьей исследовательской задачей был анализ развития таможенных тенденций в Эстонии и других странах Европейского Союза. Автор пришел к выводу, что причины резкого роста поддельного товара (за десять лет количество зарегистрированных случаев в Европейском Союзе выросло в 10 раз, а количество конфискованного товара в 4 раза) кроются чаще всего в получении больших прибылей и маленьких рисках. Поскольку количество поддельных товаров постоянно растет, таможенные администрации Европейского Союза должны повысить эффективность своих действий.

Четвертой исследовательской задачей был анализ интерпретирования постановления совета 1383/2003 в судебных делах Европейского Суда. Автор пришел к выводу, что Европейский Суд решил судебные дела связанные с транзитом в пользу владельцев товара и отметил, что у владельцев товарного знака нет права конфисковать товар при отсутствии доказательств, что товар отправят в свободный оборот на территории страны Европейского Союза, где этот товарный знак защищен.

Налогово-таможенный департамент должен в своей работе учитывать интерпретирования Европейского Суда и спрашивать у правообладателей доказательства того, что товар не пойдет в свободный оборот. При этом следует учитывать, что эти доказательства могут быть субъективными и по разному интерпретированы. В данном случае главным становятся основные возможности правообладателей доказать то, что товар действительно пойдет в свободный оборот и его надо задержать.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Kukrus, A. 1999. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse. Tallinn

Pisuke, H. 2006. Autoriõiguse alused

Laurence R.Hefter., Robert D.Litowitz. 1995. Intellektuaalse omandi kaitse. USIA Regional Program Office

Kurisoo, K., Kaur, V., Ant, P. 2009. Intellektuaalne omand. Äripäev

Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Juura

Koitel, H. 1997. Kaubamärk ja kõlvatu konkurents. Tallinn

Kukrus, A. 1999. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse. Külim

Ostrat, J. 2006. Kaitsmata toodang on probleemide allikas. Juura

Kiik, L. 2007. Tolliajaloo lühiülevaade. Õppematerjal. Tallinna Majanduskool

Intellektuaalomandi infovõrk. Geograafiline tähis. <http://www.autor.ee/est/parem/geograafiline>
01.02.2011

Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm 01.03.2011

Strateegia intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks kolmandates riikides.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:129:0003:0016:ET:PDF>
20.02.2011

Komisjoni teatis Nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomiteele tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsingu- ja piraatkaubanduse vallas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0479:FIN:ET:PDF>
20.02.2011

Euroopa Nõukogu resolutsioon 13.märts 2006 tolli vastumeetmete kohta uusimatele suundumustele võltsimise ja piraatluse vallas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:067:0001:0002:ET:PDF>
25.02.2011

Nõukogu resolutsioon 16.märts 2009, mis käsitleb Euroopa Liidu intellektuaalomandi õiguste rikkumisega võitlemise tollialast tegevuskava aastateks 2009-2012.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:071:0001:0007:ET:PDF>
25.02.2011

Euroopa Nõukogu määrus nr 1383/2003 teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:13:32003R1383:ET:PDF>
25.02.2011

Euroopa komisjoni määrus nr 1891/2004. Lisa. Täitmisjuhend.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:328:0016:0049:ET:PDF>
25.02.2011

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv nr 2004/48 intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:17:02:32004L0048:ET:PDF>
25.02.2011

Tolliseadus 13.04.2004, jõustunud 01.05.2005 - RT I 2004, 28, 188

Kauba riigi omandisse ülekandmise, samuti kauba tollijärelevalve all hävitamise kord 23.04.2004, jõustunud 01.05.2004 - RTL 2004, 50, 867

Konfiskeeritud võltsitud kauba tasuta kasutamiseks üleandmise kord, 12.04.2010 - RTL 2010, 20, 362

Riigiomandisse üle kantud ja tervisehoiuteenust osutavale asutusele üleantav kaup.

<http://www.emta.ee/index.php?id=619> 05.03.2011

Võltsitud kauba tarbimine on ohtlik nii tarbijale kui ka ühiskonnale.

<http://www.emta.ee/index.php?id=24925> 05.03.2011

Raport tunnustas Eesti ametkondade tööd intellektuaalse omandi kaitsel.

<http://www.emta.ee/index.php?id=4081&highlight=intellektuaalse,rikkuva> 05.03.2011

Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-405/03, Class International BV versus Colgate Palmolive Company.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0405:ET:PDF>
15.03.2011

Kohtujuristi ettepanek M.Poiates Maduro Euroopa Kohtu kohtuasjas C-281/05.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005C0281:ET:PDF>
17.03.2011

Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-281/05, Montex Holdings Ltd versus Diesel SpA.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005J0281:ET:PDF>
17.03.2011

Eelotsustaotlus kohtuasjas C-495/09, Nokia Corporation versus Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:037:0022:0022:ET:PDF>
19.03.2011

Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-93/08, Schenker SIA versus Valsts ieņēmumu dienests.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0093:ET:HTML>
21.03.2011

Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-302/08, Zino Davidoff SA versus Bundesfinanzdirektion Südost- [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0302:ET:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0302:ET:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0302:ET:HTML) 23.03.2011

LISAD

LISA 1. Küsitlus Maksu-ja Tolliameti spetsialistidega

Missuguseks hindavad Maksu-ja Tolliameti ametnikud koostööd õiguste valdajatega ? Kas koostöö on aastate jooksul paranenud ? Kes ning kui palju on tehtud avaldusi IO rikkuva kauba kinni pidamiseks ?

Ingrid Danilson: Koostöö - seda hinnata on suhteliselt raske. Eks igal ametnikul on oma kogemus. Samas õiguste valdajatega me puutume kokku vaid erandjuhtudel, küll aga patendivolinikega ehk siis õiguste valdajate volitatud esindajatega. Patendivolinike osas on minu seisukoht selline, et Eesti omadega läks koostöö suuremalt jaolt suurepäraselt. Kuid seoses Euroopa Liidu kaubamärkidega on juurde tulnud ülemaailmselt palju patendivolinikke ja õiguste valdajaid, kellega on raskem suhelda keelte erinevuse, seadusandluse erinevuse (igas riigis on intellektuaalne omand siseriiklikult erinevalt korraldatud, mõnes riigis on ainult kuriteod, mõnes ainult haldus- või tsiviilmenetlus jne) ja ajavahe tõttu (tähtaegade ja pühade arvutamine jne). Samas, kui oled ühe esindajaga juba korra protseduuri läbi teinud, siis järgmine kord on juba lihtsam ja kumbi pool teab, mida talt oodatakse.

Intellektuaalset omandit rikkuva kauba kinnipidamise avaldusi on tehtud vist kuni kolm, statistika nende osas puudub. Kuid enamjaolt pahauskselt, st üks maaletooja registreerib enda nimele kaubamärgi ja keelab siis seeläbi teistel kaupa maale tuua. Mõnikord pole ka avaldus toetust leidnud, st oleme küll vastavaid kaupu kontrollinud, kuid ei ole rikkumist avastanud. Seega võiks öelda, et avalduste tegemine ei ole tavapärane. Õiguste valdajad pigem esitavad kohtusse hagi ning ei hakka tolli kaasamagi. Selline süsteem töötab rohkem politseis, kui on näha, et keegi kuskil müüb võltskaupa. Seda, kust keegi millal midagi maale toob, kolmas isik ju ei näe. Tundub, et tänapäeval tuuakse paljusid kaupu ka teistest Euroopa Liidu riikidest nagu näiteks Poolast jne, kus kontroll on väiksem.

Ivar Kasema: Koostöö õiguste valdajatega - see on pidevalt paranenud. On kasvanud õiguste valdajate huvi oma õiguste kaitseks, samuti on paranenud infovahetus ja suhtumine tolli. Suurenenud on meetmetaotluste esitamine ja seda Euroopa Liidus – alates aastast 2000, mil taotluse arv oli 981 kuni 15 000 meetmetaotluseni aastaks 2009.

Ex-officio osa juhtumite üldarvust on ligikaudu 10% - selliste juhtumite arv näitab langust, samas kui meetmetaotluste esitamise aktiivsus tõuseb.

Tegemist on kasvava protsessiga, mis näitab tolliadministratsiooni olulisuse tunnetamist võitluses intellektuaalse omandi rikkumistega.

Koostöös SNB-REACT'iga toimus 2010 aastal seminar 24. novembril Narvas ja 25. novembril Tallinnas hotellis Dzingel. Teemaks olid ravimid, disainilahendused ja tavapäraselt ka kaubamärgid.

Intellektuaalset omandit rikkuva kauba konfiskeerimise põhiline eeldus on õiguste valdajate huvi oma õiguste kaitseks, ehk siis on vajalik esitada meetmetaotlus. Ka ex-officio puhul tuleb esitada meetmetaotlus, seda siis 3 tööpäeva jooksul.

2.Kui IO rikkuv kaup on transiitkaup ning ei õnnestu omanikku kindlaks teha, kellelt siis toll kauba kinnipidamise ning hoiustamisega seotud kulud sisse nõuab ? Kas õiguste valdaja hüvitab MTA-le kulud ?

Huko Leidla: Jah, esitame nõude kaubamärgi õiguste valdajale/esindajale.

3.Mis saab konfiskeeritud kaubast ? Kui palju sellest antakse vanadekodudele ning lastekodudele nagu lubab Tolliseaduse § 97 lg 5 ?

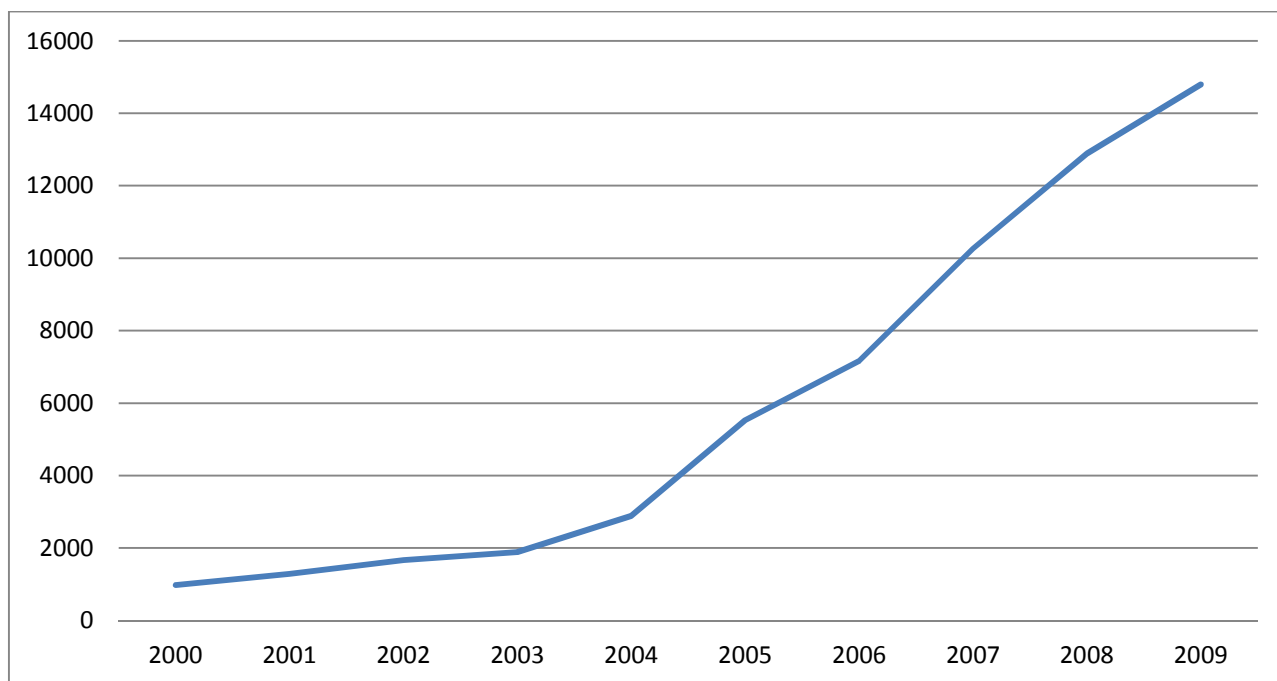
Huko Leidla: Kaup, kas hävitatakse tollijärelevalve all või antakse üle lähtudes kauba tasuta kasutamiseks üleandmise korrast.

Kauba tasuta üleandmiseks peavad olema täidetud tingimused:

- 1) lubamatud tähised on võimalik kaupa rikkumata eemaldada;
- 2) vähemalt üks hoolekandetasutus on soovinud selliseid esemeid;
- 3) kaubamärgi õiguste omaja on andnud kirjaliku nõusoleku kauba üleandmiseks hoolekandetasutusele.

LISA 2. Õigusevaldajate taotluste tendents Euroopa Liidus ajavahemikus 2000-2009

	Aasta	Taotlused
1	2000	981
2	2001	1287
3	2002	1671
4	2003	1886
5	2004	2888
6	2005	5525
7	2006	7160
8	2007	10 260
9	2008	12 866
10	2009	14 797

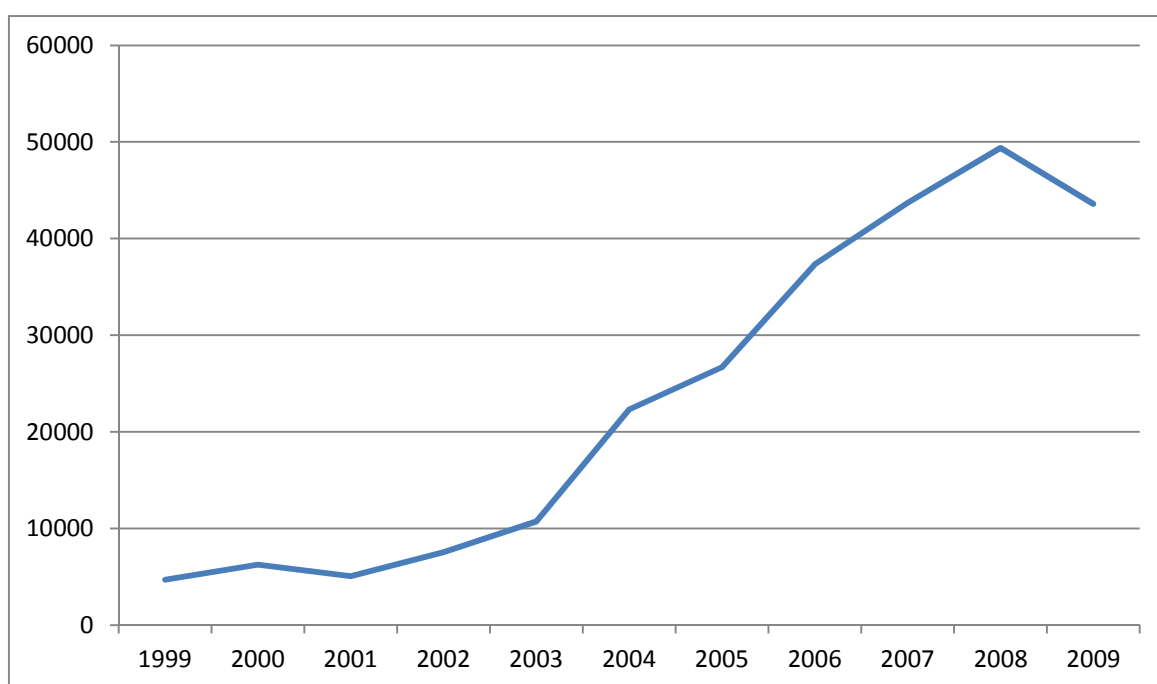

Autori koostatud.⁶²

⁶² Allikas: Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.
http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm
01.03.2011

LISA 3. Euroopa Liidus registreeritud intellektuaalse omandi rikkumise juhtumite arv ajavahemikus 1999-2009

	Aasta	Juhtumite arv
1	1999	4694
2	2000	6253
3	2001	5056
4	2002	7553
5	2003	10 709
6	2004	22 311
7	2005	26 704
8	2006	37 334
9	2007	43 671
10	2008	49 381
11	2009	43 572

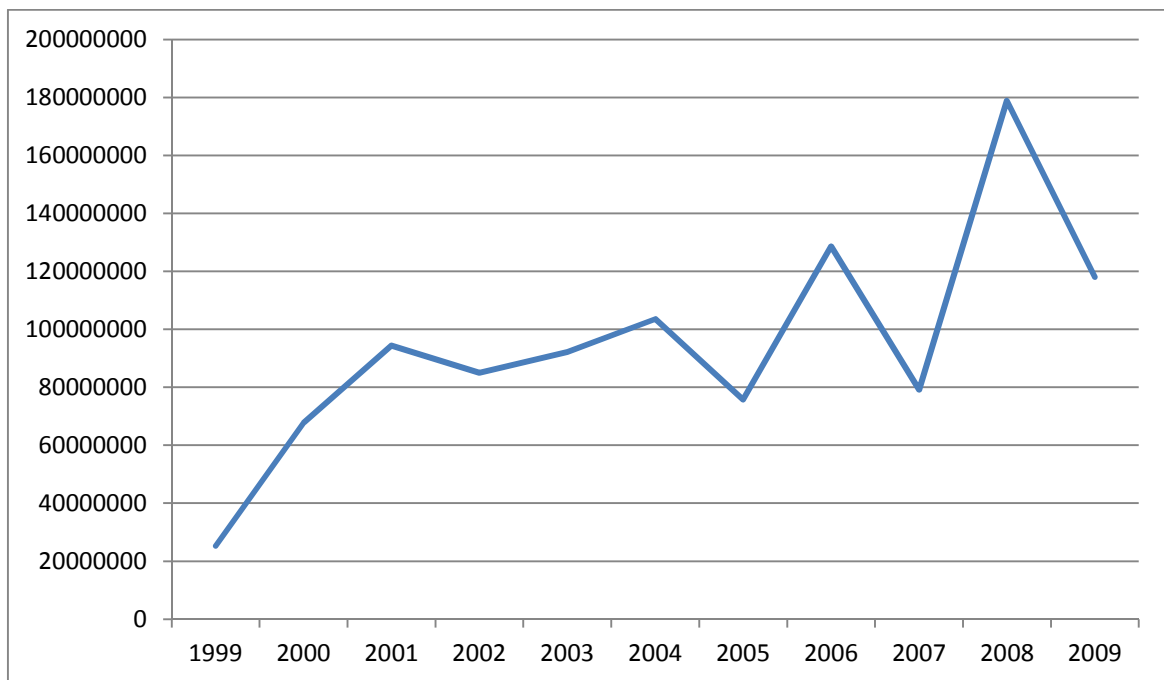

Autori koostatud.⁶³

⁶³ Allikas: Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.
http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm
01.03.2011

LISA 4. Võltsitud kaupade kogused Euroopa Liidus ajavahemikus 1999-2009

	Aasta	Võltsitud kaupade kogused kaubaühikutes
1	1999	25 300 000
2	2000	67 800 000
3	2001	94 400 000
4	2002	85 000 000
5	2003	92 200 000
6	2004	103 500 000
7	2005	75 700 000
8	2006	128 600 000
9	2007	79 100 000
10	2008	178 900 000
11	2009	118 000 000

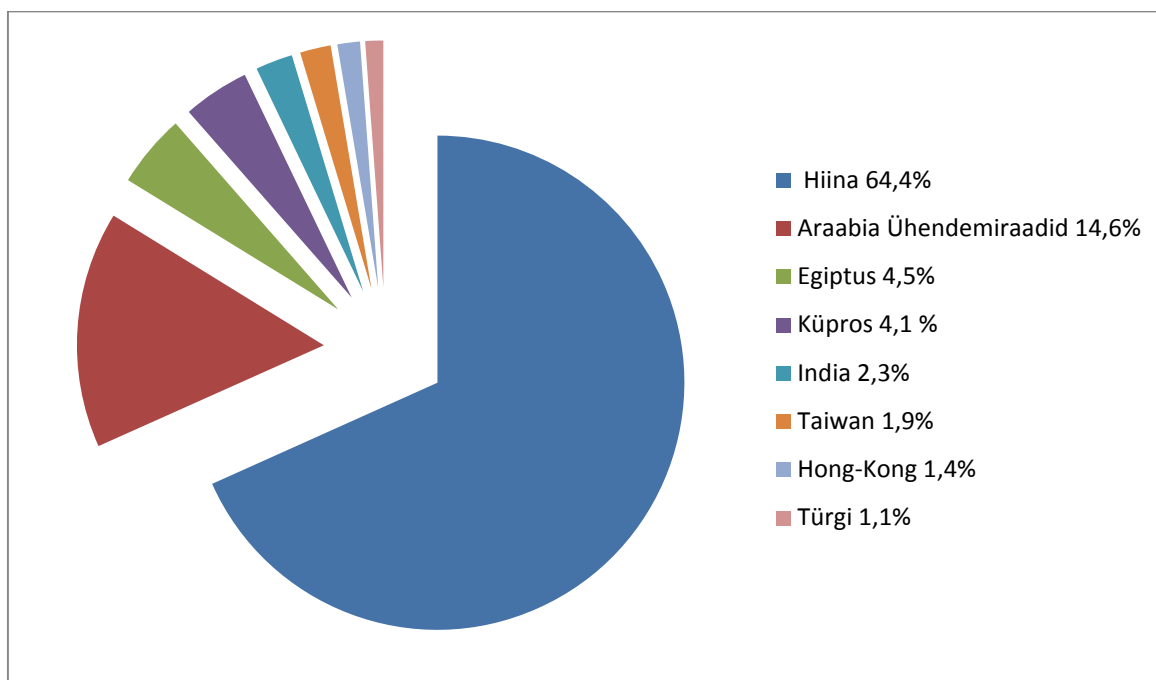
Autori koostatud.⁶⁴

⁶⁴ Allikas: Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm

01.03.2011

LISA 5. Euroopa Liidus kinni peetud kaubad vastavalt päritoluriigile 2009.aastal

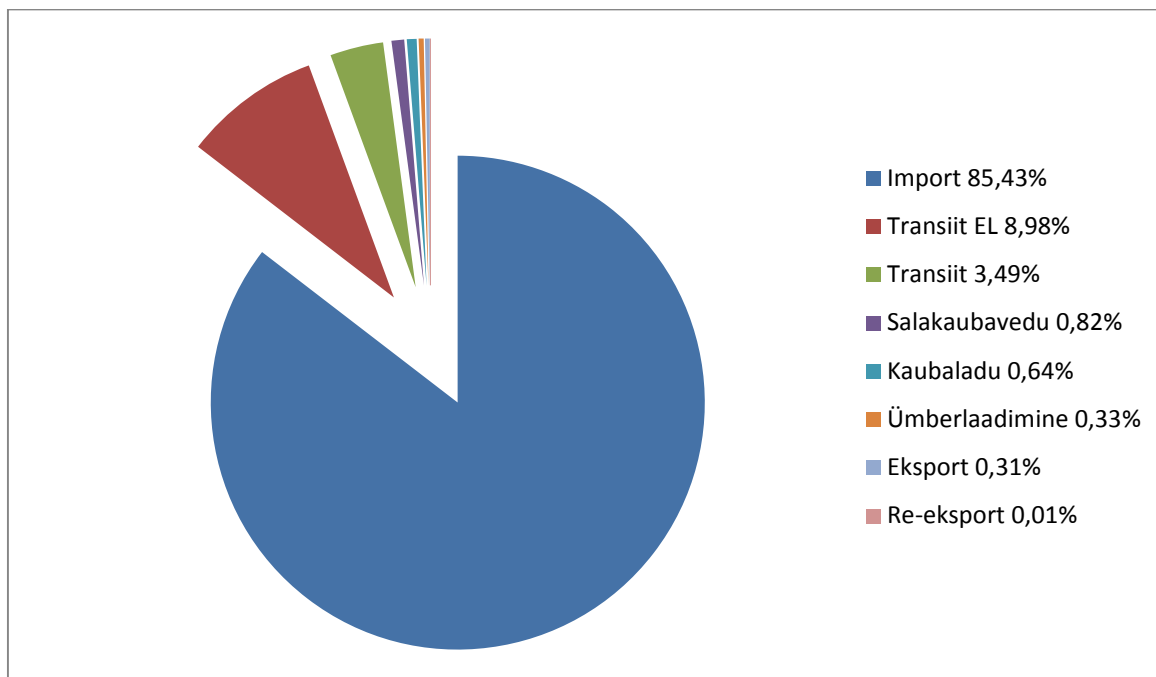

Autori koostatud.⁶⁵

⁶⁵ Allikas: Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm
01.03.2011

LISA 6. Juhtumite jaotus protseduuride järgi Euroopa Liidus 2009.aastal

Autori koostatud.⁶⁶

⁶⁶ Allikas: Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.

LISA 7. Juhtumite arv ja kinni peetud kaupade koguste tendents Euroopa Liidu liikmesriikides ajavahemikul 2006-2009

Liikmesriik	Juhtumite arv				Võltsitud kaupade kogused kaubaühiku kohta			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Austria	1 545	2 061	1 716	2 535	167 000	105 000	620 000	2 800 000
Belgia	1 013	2 644	2 390	3 696	19 000 000	5 000 000	6 600 000	2 800 000
Bulgaaria		1 691	1 686	1 232		7 800 000	5 500 00	1 100 000
Küpros	114	76	61	110	238 000	91 000	162 000	1 100 000
Tsehhi Vabariik	555	394	196	580	986 000	1 000 000	1 000 000	2 100 000
Saksamaa	6 974	6 393	8 495	8 324	17 000 000	12 000 000	27 900 000	5 000 000
Taani	281	344	712	622	91 000	200 000	9 000 000	1 900 000
Eesti	108	95	167	445	98 000	53 000	10 000	186 000
Kreeka	209	191	204	253	26 000 000	4 800 000	3 600 000	22 000 000
Hispaania	2 635	1 928	3 396	3 084	3 400 000	2 300 000	26 600 000	4 400 000
Soome	116	154	102	178	427 000	1 800 000	1 300 000	729 000
Prantsusmaa	979	2 774	7 402	4 044	1 300 000	720 000	1 500 000	1 200 000
Iirimaa	455	393	793	1 091	19 000	31 000	280 000	463 000
Itaalia	2 174	1 966	3 140	5 189	18 100 000	17 500 000	9 000 000	13 000 000
Leedu	79	76	56	80	620 000	262 000	496 000	637 000
Luksemburg	24	30	69	171	52 000	32 000	13 000	37 000
Läti	117	130	168	125	185 000	782 000	80 000	725 000
Malta	47	59	46	56	2 700 000	2 400 000	3 200 000	10 000 000
Holland	3 677	3 360	3 585	3 016	7 000 000	4 400 000	65 300 000	18 000 000
Poola	2 129	1 975	1 878	877	2 600 000	6 100 000	3 000 000	716 000
Portugal	290	232	807	1 732	500 000	495 000	508 000	195 000
Rumeenia		303	284	182		3 800 000	2 700 000	7 700 000
Rootsi	663	602	693	507	78 000	142 000	490 000	418 000
Sloveenia	89	173	436	366	22 000 000	281 000	180 000	1 100 000
Slovakkia	66	81	32	26	98 000	921 000	24 000	85 000
Suurbritannia	1 377	1 253	1 295	2 117	4 100 000	2 900 000	2 200 000	3 700 000
Kokku	37 334	43 671	49 381	43 572	129 000 000	79 100 000	179 000 000	118 000 000

Autori koostatud.⁶⁷

⁶⁷ Allikas: Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.
http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm
 01.03.2011

LISA 8. Registreeritud juhtumite ja kinni peetud kaupade koguste jaotus tooteliigi järgi Euroopa Liidus 2009. aastal

	Toote sektor	Juhtumite arv	Kokku % juhtumite arvust	Kaupade kogused kaubaühiku kohta	Kokku % kaupade arvust
1	Toiduained, alkohoolsed ja muud joogid				
1a	Toiduained	27		696 000	2%
1b	Alkohoolsed joogid	3		34 000	
1c	Muud joogid	12		292 000	
2	Kehahoolduse kaubad				
2a	Parfümeeria ja kosmeetika	1117	3%	1617	1%
2b	Muud kehahoolduse kaubad	825	2%	3 200 000	3%
3	Rõivad ja rõivamanused				
3a	Rõivad	11 649	27%	6 300 000	5%
3b	Rõivamanused	1498	3%	1 700 000	1%
4	Kingad, sh osad ja tarvikud				
4a	Spordikingad	2533	6%	2 000 000	2%
4b	Muud kingad	3252	7%	2 500 000	2%
5	Isiklikud tarvikud				
5a	Päikesepriidid ja muud priidid	609	1%	487 000	
5b	Kotid, sealhulgas rahakotid, sigaretikarbid ja muude sarnaste veetavate kaupade tasku / kott	3081	7%	1 700 000	1%
5c	Kellad	3768	9%	332 000	
5d	Ehted ja muud aksessuaarid	809	2%	1 500 000	1%
6	Mobiiltelefonid, sh osad ja muud tarvikud				
6a	Mobiiltelefonid	2088	5%	124 000	
6b	Osad ja tehnilised tarvikud telefoni jaoks	726	2%	1 300 000	1%
7	Elektroonika ja arvutiseadmed				
7a	Audio/video aparaat, sh tehnilised tarvikud ja osad	1039	2%	900 000	1%
7b	Mälukaardid ja mälupulgad	451	1%	265 000	
7c	Tindikastid ja toonerid	59	0%	155 000	
7d	Arvutiseadmed, sh tehnilised tarvikud ja osad	267	1%	274 000	
7e	Muu varustus, sealhulgas tehnilised tarvikud ja varuosad (kodumasinad, pardel, juuste föön jne)	628	1%	523 000	
8	CD, DVD, kassetid, mängukassetid				

8a	Registreeritud (muusika, filmid, tarkvara, tarkvara mängud)	1 877	4%	343 000	
8b	Registreerimata	91		6 100 000	5%
9	Mänguasjad. Mängud (sh elektroonilised mängukonsoolid) ja spordikaubad				
9a	Mänguasjad	705	2%	594 000	1%
9b	Mängud (sh elektroonilised mängukonsoolid)	826	2%	594 000	1%
9c	Spordikaubad (sh vabaaja rõivad)	109		39 000	
10	Tubakatooted				
10a	Sigaretid	133		22 400 000	19%
10b	Muud tubakatooted(sigarid, sigaretipaber, jne)	7		18 600 000	16%
11	Ravimitooted				
11a	Ravimid ja muud tooted (kondoomid)	3368	8%	11 500 000	10%
11b	Ravimi koostisosad (kg)	6		1848	
12	Muud				
12a	Masinad ja tööriistad	57		12 000	
12b	Sõidukid (sh tarvikud ja osad)	239	1%	138 000	
12c	Kontoritarbed	217		427 000	
12d	Tulemasinad	72		761 000	1%
12e	Etiketid, sildid, kleebised	313	1%	16 000 000	13%
12f	Tekstiil (rätik, lina, vaip, madrats, jne)	178		311 000	
12g	Pakkematerjalid	509	1%	2 600 000	2%
12h	Muu	422	1%	3 800 000	3%
	Kokku	43 572		118 000 000	

Autori koostatud.⁶⁸

⁶⁸ Allikas: Statistics of customs detentions recorded at the external borders of the EU.
http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm
01.03.2011

LISA 9. Maksu-ja Tolliameti statistika intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba kohta 2006-2010 aastal

2006 aastal registreeritud juhtumite arv ja kinni peetud kaupade kogused kaubaühikutes

	Kaup	Juhtumite arv	Kauba kogus
1	Toiduained, alkohol ja teised joogid	1	184
2	Parfüümid ja kosmeetika	0	0
3	Rõivad ja aksessuaarid		
3a	Spordirõivad	30	3270
3b	Teised riideesemed	23	31334
3c	Rõivate aksessuaarid	12	3319
4	Elektrilised seadmed	10	45819
5	Arvutite seadmed	0	0
6	CD, DVD, kassetid	2	476
7	Kellad ja juveelid/ehted	5	341
8	Mänguasjad ja mängud	6	498
9	Teised kaubad	17	12457
10	Sigaretid	0	0
	Kokku	106	97698

2007 aastal registreeritud juhtumite arv ja kinni peetud kaupade kogused kaubaühikutes

	Kaup	Juhtumite arv	Kauba kogus
1	Toiduained, alkohol ja teised joogid	0	0
2	Parfüümid ja kosmeetika	5	35
3a	Rõivad ja aksessuaarid	12	1440
3b	Spordirõivad	25	3343
3c	Teised riideesemed	9	1599
4	Rõivate aksessuaarid	7	9658
5	Elektrilised seadmed	0	0
6	Arvutite seadmed	7	815
7	CD, DVD, kassetid	0	0
8	Kellad ja juveelid/ehted	12	13688
9	Mänguasjad ja mängud	11	6327
10	Sigaretid	0	0
11	Ravimid	3	16102
	Kokku	91	53007

Autori koostatud⁶⁹

⁶⁹ Allikas: Maksu-ja Tolliameti andmed intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba kohta (autori valduses)

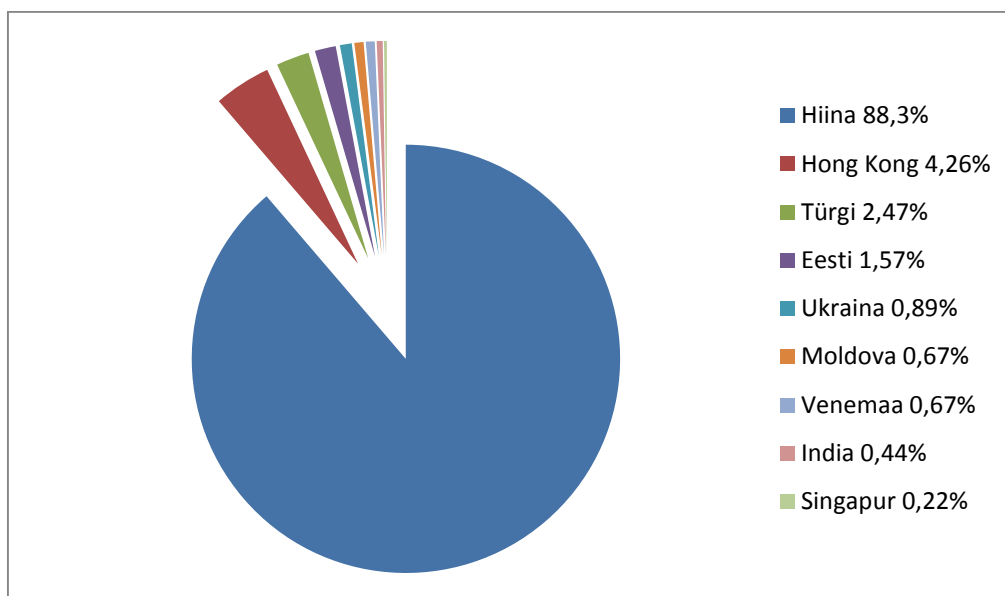
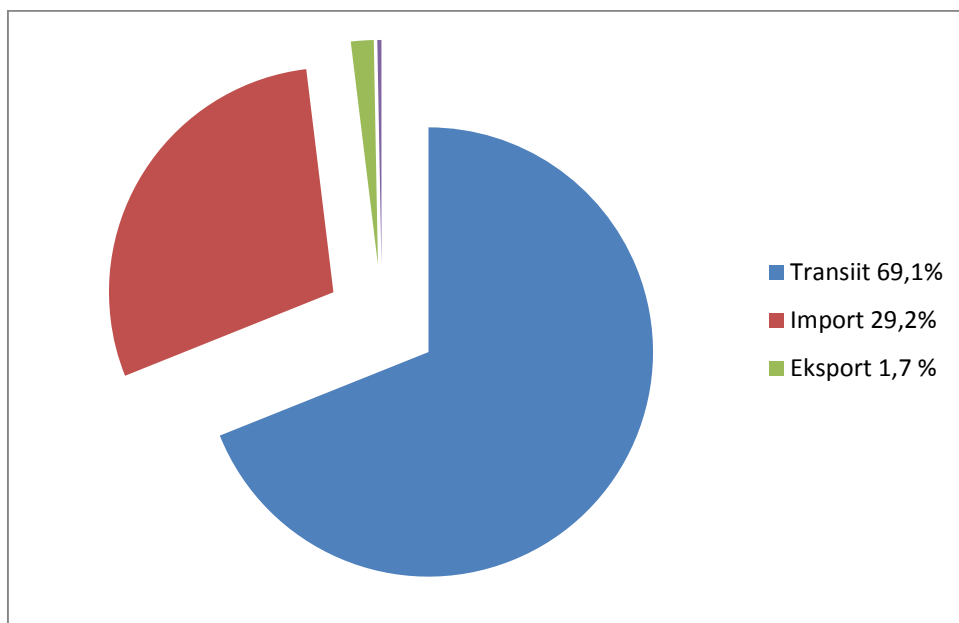
2009 aastal registreeritud juhtumite arv ja kinni peetud kaupade kogused
kaubaühikutes

	Kaup	Juhtumite arv	Kauba kogus
1a	Toiduained	7	848,275kg
3a	Rõivad	190	45521
3b	Rõivamanused	19	846
4b	Muud kingad	20	22818
5a	Päikeseprillid ja muud prillid	18	3515
5b	Kotid, sealhulgas rahakotid, sigaretikarbid ja muude sarnaste veetavate kaupade tasku / kott	76	10623
5c	Kellad	7	622
5d	Ehted ja muud aksessuaarid	21	3553
6a	Mobiiltelefonid	9	35
6b	Osad ja tehnilised tarvikud telefoni jaoks	9	35 077
7a	Audio/video aparaat, sh tehnilised tarvikud ja osad	1	3
7c	Tindikastid ja toonerid	4	10018
8a	Registreeritud (muusika, filmid, tarkvara, tarkvara mängud)	1	46
9a	Mänguasjad	34	14 334
10a	Sigaretid	1	21 240
11	Ravimid	7	10 354
12b	Sõidukid (sh tarvikud ja osad)	1	112
12c	Kontoritarbed	7	2903
12e	Etiketid, sildid, kleebised	2	25
12f	Tekstiil (rätik, lina, vaip, madrats, jne)	4	125
12h	Muu	7	3305
	Kokku	445	185075

Autori koostatud.⁷⁰

⁷⁰ Allikas: Maksu-ja Tolliameti andmed intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba kohta (autori valduses)

Kinni peetud kaupade jaotus tolliprotseduuride ja päritoluriikide järgi protsentides 2009.aastal

Autori koostatud⁷¹

⁷¹ Allikas: Maksu-ja Tolliameti andmed intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba kohta (autori valduses)

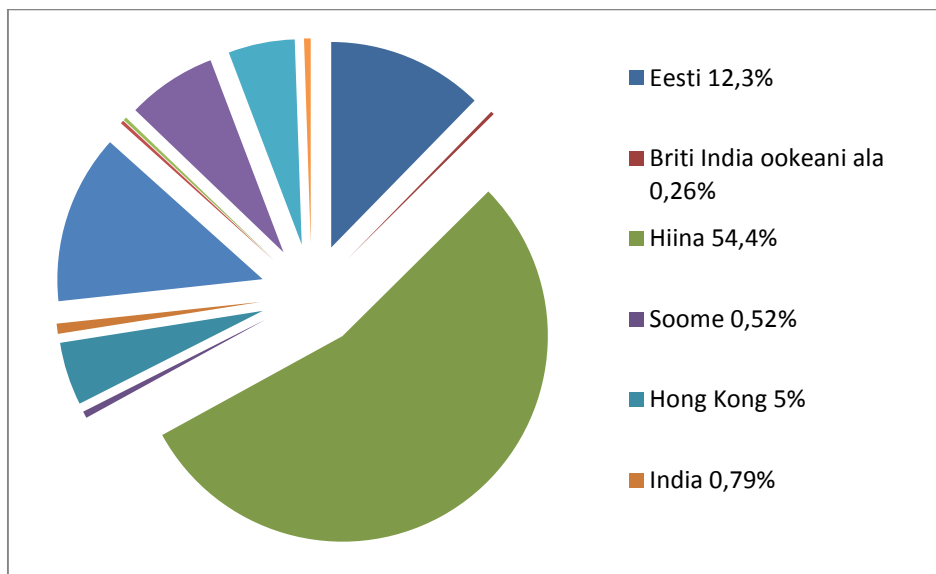
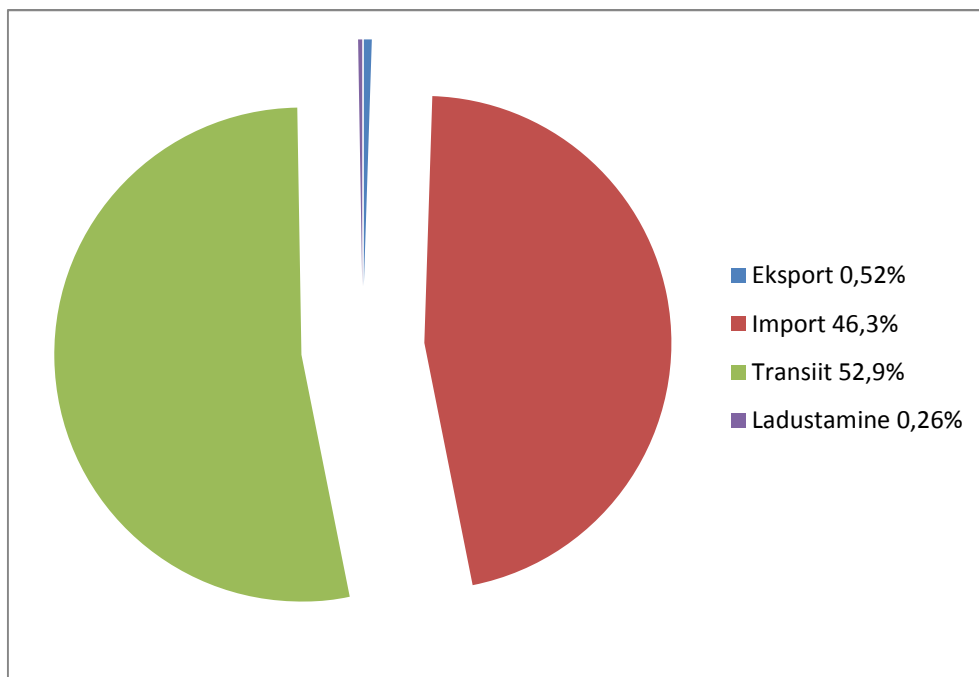
2010 aastal registreeritud juhtumite arv ja kinni peetud kaupade kogused
kaubaühikutes

	Kaup	Juhtumite arv	Kauba kogus
2a	Parfümeeria ja kosmeetika	58	12 382
2b	Muud kehahoolduse kaubad	5	265 800
3a	Rõivad	152	109 091
3b	Rõivamanused	30	32 965
4a	Spordikingad	8	23 342
4b	Muud kingad	21	61 167
5a	Päikeseprillid ja muud prillid	8	1573
5b	Kotid, sealhulgas rahakotid, sigaretikarbid ja muude sarnaste veetavate kaupade tasku / kott	22	24 644
5c	Kellad	4	15 150
5d	Ehted ja muud aksessuaarid	1	5
6b	Osad ja tehnilised tarvikud telefoni jaoks	17	1421
7	Elektroonika ja arvutiseadmed	1	15
7a	Audio/video aparaat, sh tehnilised tarvikud ja osad	2	1000
7b	Mälukaardid ja mälupulgad	2	5060
7d	Arvutiseadmed, sh tehnilised tarvikud ja osad	1	495
8a	Registreeritud (muusika, filmid, tarkvara, tarkvara mängud)	3	68
9a	Mänguasjad	5	814
9b	Mängud (sh elektroonilised mängukonsoolid)	5	905
10b	Muud tubakatooted (sigarid, sigaretipaber, jne)	1	37 800
11	Ravimid	8	2170
12b	Sõidukid (sh tarvikud ja osad)	2	11
12e	Etiketid, sildid, kleebised	13	4477
12g	Pakkematerjalid	9	9676
12h	Muu	4	7504
	Kokku	382	617 535

Autori koostatud.⁷²

⁷² Allikas: Maksu-ja Tolliameti andmed intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba kohta (autori valduses)

Kinni peetud kaupade jaotus tolliprotseduuride ja päritoluriikide järgi protsentides 2010.aastal

Autori koostatud⁷³

⁷³ Allikas: Maksu-ja Tolliameti andmed intellektuaalse omandi õigusi rikkuva kauba kohta (autori valduses)